Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Vladimíra Solová

Informační služby Národní lékařské knihovny (Praha) poskytované prostřednictvím internetu

Information Services of National Medical Library (Prague) provided through the Internet

Bakalářská práce

Praha 2012 **PhDr. Eva Bratková, Ph.D.**

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Eva Bratková, Ph.D.

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Zadání práce

Poděkování:

Děkuji vedoucí své práce PhDr. Evě Bratkové, Ph.D. a kolektivu Národní lékařské knihovny za pomoc a podnětné rady při zpracování tohoto tématu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně, a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 20. 7. 2012

……..

podpis studenta

Identifikační záznam

SOLOVÁ, Vladimíra. *Informační služby Národní lékařské knihovny (Praha) poskytované prostřednictvím internetu [Information Services of National Medical Library provided through the Internet]*. Praha, 2012-07-20. 65 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Eva Bratková.

Klíčová slova:

Národní lékařská knihovna (Praha, Česko) - informační služby – on-line služby - Portál Medvik - Bibliographia medica Čechoslovaca (BMČ) – marketing na sociálních sítích

Abstrakt:

Národní lékařská knihovna (NLK) je odbornou knihovnou v oblasti medicíny. Představuje centrální bod v systému zdravotnických knihoven v ČR. Její služby využívají jak zdravotničtí knihovníci, lékaři, nelékařské profese, tak studenti i laici.

Přístup k on-line informačním službám NLK představují tři portály. Portál Medvik je OPACem NLK a zároveň zobrazuje i exempláře dokumentů, které vlastní některá z ostatních knihoven systému Medvik. Současně pracuje s daty z Bibliographia medica Čechoslovaca (BMČ) a umožňuje prohlížení a následné vyhledávání podle tezauru MeSH.

Portál elektronických zdrojů je především nástrojem pro zobrazení dostupných volných nebo předplácených elektronických zdrojů NLK.

Portál Medgate slouží k vyhledávání ve volných a licencovaných elektronických zdrojích z jednoho místa a jednoho rozhraní. Jeho předností je především vyhledávání článků s plnými texty. Jde o jednoduché, moderní a efektivní nástroje, které umožňují uživatelům vyhledávat relevantní informace.

Problémem knihovny je nedostatečný marketing služeb. Sociální sítě jsou velice levným a efektivním způsobem, jako komunikovat s uživateli a nabízet jim své služby, stačí jen investovat trochu času.

Keywords:

National medical library, Prague – information services – on.line services - Portal Medvik - Bibliographia medica Čechoslovaca (BMČ) – social media marketing

Summary:

National medical library, Prague (NML) is special library for the medicine area. It is a medical libraries systém's central point in Czech Republic. Services of the library is used by medical librariens, dorcors, non-clinical medical careers, students and laymen.

Access to on.line information services of NLM i provided through three portals. Portal Medvik is Online Public Access Catalogue of NLM and is using data from catalogs of other libraries participating in system Medvik, database Bibliographia medica Čechoslovaca and thesaurus Medical Subject Headings. Portal of electronic sources is a usefull tool for searching in accessible databases. MedGate, central retrieval, is used especially for fulltext retrieval in free and licenced sources. These are simple, modern and efficient tools for users to find relevant information.

Problem is, that users often do not know, what is NLM offering. Social media marketing might be an answer. It is a cheap and efficient way to get the users know about library's services and comunicate with them.

OBSAH

PŘEDMLUVA **10**

ÚVOD **11**

1. NÁRODNÍ LÉKAŘSKÁ KNIHOVNA **13**

1.1 HISTORIE KNIHOVNY 13

1.1.1 Předchůdce Národní lékařské knihovny (1726 – 1945) *13*

1.1.2 Národní lékařská knihovna od roku 1945 ..... *14*

1.2 SOUČASNOST 16

1.2.1 Zdravotnické knihovny ČR *16*

1.3 ČINNOSTI NLK 18

1.3.1 Doplňování (akvizice) medicínského informačního fondu *19*

1.3.2 Bibliographia medica Čechoslovaca (BMČ) *19*

1.3.3 Knihovnicko-informační služby *20*

1.3.4 Systém MEDVIK *26*

1.3.5 Medical Subject Headings (MeSH) *27*

1.3.6 Digitální knihovna *29*

1.3.7 Vzdělávání *29*

1.3.8 Zdravotnické muzeum *30*

2. INTERNETOVÉ INFORMAČNÍ SLUŽBY NLK **31**

2.1 WEBOVÉ STRÁNKY NLK 32

2.2 ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE V NLK 35

2.2.1 Seznam EIZ dostupných v NLK *36*

2.3 PORTÁL MEDVIK 41

2.3.1 Vyhledávání v portálu *42*

2.3.2 Použití tezauru MeSH *43*

2.3.3 Služby v portálu Medvik *44*

2.3.4 Závěr *45*

2.4 PORTÁL MEDGATE 46

2.4.1 Vyhledávání v portálu MedGate *46*

2.4.2 Závěr *47*

2.5 PORTÁL ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ 48
2.5.1 Vyhledávání v portálu 49
2.5.2 Závěr 49
2.6 DIGITÁLNÍ KNIHOVNA NLK 50
2.6.1 Obsah DK NLK 51
2.6.2 Digitalizace dokumentů 53
2.6.3 Závěr 54
3. NLK NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH 55
3.1 PREZENTACE NLK NA SOCIÁLNÍ SÍTI FACEBOOK 56
3.2 ZÁVĚR 58
4. ZÁVĚR 59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ODBORNÝCH PRAMENŮ 61

PŘEDMLUVA

Tématem předkládané bakalářské práce je popis a zhodnocení současného stavu informačních služeb Národní lékařské knihovny (NLK) se sídlem v Praze poskytovaných prostřednictvím internetu.

Abych získala patřičný vhled do této problematiky, absolvovala jsem třítýdenní praxi v NLK, a poté se stala zaměstnancem knihovny na částečný úvazek. Díky tomu jsem získala přístup k dosud nepublikovaným či interním materiálům NLK, které stejně jako informace a data získaná od ostatních zaměstnanců byla značným přínosem pro zpracování práce. Přesto, že se podílím na aktivitách knihovny, věřím, že se mi daří pohlédnout na služby knihovny nezaujatým okem a kriticky je zhodnotit.

Součástí textu jsou obrázků, grafy a tabulky, které doplňují prezentovaný text. Dále se v textu objevují poznámky pod čarou, které přináší doplňující informace.

Citace v textu jsou pro větší přehlednost textu zapsány pomocí průběžných poznámek pod čarou. Nejprve je uveden autor (autoři) popřípadě jméno korporace nebo název (např. heslo). Dále název dokumentu, rok vydání dokumentu, po kterém v některých případech následuje údaj o stránkování.

Bibliografické záznamy citovaných zdrojů na konci textu jsou abecedně řazeny a jsou citovány podle normy ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.

ÚVOD

Cílem práce je popis a zhodnocení aktuálního stavu internetových informačních služeb Národní lékařské knihovny jako hlavní informační instituce z oblasti zdravotnictví v České republice.

První část práce je věnována historii a současnému stavu a službám Národní lékařské knihovny. Druhá kapitola se zabývá internetovými informačními službami knihovny, především portálem Medvik a elektronickými zdroji, které knihovna nabízí. Poslední kapitola pak obsahuje zhodnocení prezentace knihovny na sociálních sítích.

V úvodu práce si ale nejprve ujasněme termín informační služby a internetové informační služby knihoven. Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy definuje informační služby jako služby poskytované knihovnami, informačními institucemi nebo jinými organizacemi, jejichž účelem je zprostředkování informací ve všech formách a oborech lidské činnosti[1].

Informační služby poskytované prostřednictvím internetu pak tatáž databáze definuje pod heslem on-line služby jako informační služby poskytované vzdáleným uživatelům prostřednictvím informačních a komunikačních technologií[2].

Vladimír Pávek on-line služby definuje jako takové služby, které nejsou vázány na otevírací dobu dané instituce či přítomnost „obslužného personálu“ a uživatel je může „samoobslužným způsobem“ využít[3].

On-line služby knihoven je podle Pávka možné rozdělit na pasivní, kdy uživatel přijímá připravené informace pouze ke čtení jako např. vyhledání katalogizačního záznamu v OPACu; aktivní služby, které může uživatel využívat sám, bez účasti knihovníka, např.

---

[1] ŠVEJDA, Informační služby, 2003

[2] ŠVEJDA, Online služby, 2003

[3] PÁVEK, Knihovny a online služby, 2002

prodloužení výpůjčky; a kombinované služby, kdy si uživatel o službu požádá a knihovník jeho požadavek vyřídí[4].

Výhodou pro čtenáře je, že nemusí cestovat do knihovny a zpět domů. Knihovna tak snižuje pracovní zatížení obsluhy výpůjčního pultu a informačních pracovnic[5].

Důležitým požadavkem uživatelů a trendem je, aby všechny knihovnicko-informační služby, které knihovna poskytuje, nabízela i online – tedy aby např. tradiční výpůjční služby měly ekvivalent v dostatečně široké nabídce plných textů, ať už z licencovaných zdrojů či z digitalizace vlastních dokumentů. Právě u institucí jako je Národní lékařská knihovna, která je středem systému lékařských knihoven, jsou on-line služby jednou ze stěžejních činností.

[4] PÁVEK, Knihovny a online služby, 2002

[5] Tamtéž

1. Národní lékařská knihovna

1.1 HISTORIE KNIHOVNY

1.1.1 PŘEDCHŮDCE NÁRODNÍ LÉKAŘSKÉ KNIHOVNY (1726 – 1945)

Za předchůdce NLK se považuje pražská univerzitní knihovna s fondy právnických, lékařských a historických knih otevřená ve zrekonstruovaném Karolinu v roce 1726. V roce 1777 spojením s jezuitskými knihovnami vytváří v Klementinu c.k. veřejnou univerzitní knihovnu, po obsahové stránce kvůli nedostatku peněz zcela nevyhovující. Od roku 1807 tedy Lékařská fakulta z vlastních zdrojů kupuje alespoň nejdůležitější periodika. O odebírání příslušných periodik a doplnění chybějících čísel začíná fakulta jednat teprve v roce 1836. Výsledkem je po pěti letech založení Prager medizinisches Lesemusea, jehož provoz zajišťují sami členové. Lékařský čtenářský spolek má učitelům, posluchačům a absolventům fakulty zajistit přístup k německým lékařsko-chirurgickým časopisům, nejlepším francouzským a anglickým periodikům i k drahým monografiím. V prvních letech existence se knihovna rychle rozrůstá díky koupím i darům – v roce 1845 má již více než 2200 svazků[6].

Přelomovým je pro Lesemuseum rok 1873, kdy jsou od fakult odděleny doktorské sbory. Ty dále fungují jako samostatné spolky. Lesemuseum je považováno za majetek pražského sboru doktorů, který jej má udržovat. Knihovna i přes tyto změny prosperuje a v roce 1888 uvádí tištěný katalog 3525 titulů monografií a 313 titulů časopisů a periodik. Přesto od roku 1909 je již v takových finančních potížích, že ji sbor doktorů zdarma nabízí vídeňským ministerstvům vnitra a školství. V prvních letech existence ČSR je knihovna z finančních důvodů uzavřena.

Její situace se začíná znovu řešit až v roce 1922. Zásluhou ministerstev zdravotnictví a veřejných prací a díky úsilí profesora dějin lékařství Ondřeje Schrutze knihovna od roku 1924 opět slouží čtenářům. V roce 1931 se stěhuje do nově vybudovaného Lékařského domu v dnešní pražské Sokolské ulici, aby se zde spojila s nově budovanou lékařskou

[6] BOUZKOVÁ, VOTÍPKOVÁ, HLAVÁČKOVÁ, et al., Národní lékařská knihovna, 2001, s. 4-6

knihovnou. Část fondu přebírá profesor Schrutz do svého fakultního Ústavu dějin lékařství, kde dodnes tvoří nejcennější část knihovny.[7]

1.1.2 NÁRODNÍ LÉKAŘSKÁ KNIHOVNA OD ROKU 1945

Od roku 1945 sleduje historie Národní lékařské knihovny (NLK) dvě linie samostatných pracovišť v Lékařském domě – Ústřední lékařské knihovny a Zdravotnického dokumentačního střediska.[8] V následujících třiceti letech dochází k časté změně názvu a sloučení obou linií do jediné instituce:

Ústřední lékařská knihovna	Zdravotnické dokumentační středisko
Státní lékařská knihovna (od 1949)	Ústav pro zdravotnickou dokumentaci (od 1952)
Ústav pro zdravotnickou dokumentaci (sloučení v roce 1961)	
Státní ústav pro zdravotnickou dokumentační a knihovnickou službu - SÚZDKS (od 1961)	
Ústav vědeckých a lékařských informací (od 1977)	
Národní lékařská knihovna (od 1992)	

Tab. 1 – Změny názvů knihovny.

Poválečná historie v lékařské knihovně je úzce spojena s doc. MUDr. Svetozárem Nevolem, lékařem a psychiatrem. Jako jeden z prvních lékařů se profesionálně zabývá vědeckými lékařskými informacemi a od roku 1947 iniciuje systematické zpracovávání československé oborové bibliografie – Bibliographia medica čechoslovaca (BMČ), která v tištěné podobě začíná vycházet v roce 1949. Dalším významným jménem tohoto období je Karel Růžička – ředitel Ústavu pro zdravotnickou dokumentaci (1949 – 1970). Zavedl a zdokonaloval bibliografické a rešeršní služby a spolu s doc. Nevolem se podílel na systematickém bibliografickém zpracování československé lékařské literatury.

---

[7] BOUZKOVÁ, VOTÍPKOVÁ, HLAVÁČKOVÁ, et al., Národní lékařská knihovna, 2001, s. 4-6

[8] Toto středisko vytvořilo a financovalo Ministerstvo zdravotnictví a zařadilo jej do svého výzkumného plánu.

V polovině padesátých let začíná Státní lékařská knihovna systematicky zpracovávat lístkový souborný katalog zahraničních knih a Ústav pro zdravotnickou dokumentaci vytváří souborný katalog zahraničních periodik s lokačními údaji o časopisech s lékařskou tematikou ve všech odborných knihovnách v Československu.

V letech 1953 – 1968 vydává SÚZDKS ve spolupráci se Státním zdravotnickým nakladatelstvím Přehled světové zdravotnické literatury, anotovaný měsíční přehled zahraniční dostupné časopisecké produkce. Vedle tištěných bibliografií Index Medicus a Excerpta Medica se stává bohatým zdrojem pro zpracování rešerší a v této činnosti získává SÚZDKS výsadní postavení.

Mezi významné odborné činnosti v šedesátých letech 20. století patří podíl na aktualizaci a vydávání tabulek mezinárodního desetinného třídění pro obor 61 – lékařství. Ve stejné době začíná SÚZDKS vydávat referátové výběry z jednotlivých oblastí medicíny, které si kladou za cíl větší informovanost odborné lékařské veřejnosti. Kromě nich jsou vydávány Informační zprávy o patentech a vynálezech u oboru zdravotnictví a Zahraniční zdravotnické normy; o československých a zahraničních právních předpisech z lékařství a zdravotnictví pak informuje Zdravotnictví a právo a v roce 1962 poprvé vychází časopis Zdravotnické dokumentace věnovaný knihovnám a střediskům vědeckých informací ve zdravotnictví.

V šedesátých letech přicházejí i první pokusy o mechanizaci a automatizaci zpracování informací spojené se jmény MUDr. Jana Helbicha a JUDr. Vladimíra Matase. Ale až od roku 1977 je na sálových počítačích Ústřední technické základny VTEI zpracovávána BMČ a od roku 1978 je ústav provozovatelem magnetopáskové rešeršní služby (SDI – průběžné rešerše) poskytované z databáze Excerpta Medica. Zpřístupnění této databáze československým uživatelům je umožněno na základě pasivní licenční smlouvy se společností Elsevier Science Publishers.[9] Během patnácti let, kdy je služba nabízena, dosahuje maximální počet zadaných profilů rešerší až 9000 týdně. Výraznější změny v automatizaci ale přicházejí až s 90. lety 20. století.[10] Na konci roku 1994 zakoupila NLK izraelský knihovnický systém ALEPH[11].

---

[9] VLASÁKOVÁ, Excerpta medica, 1984

[10] BOUZKOVÁ, VOTÍPKOVÁ, HLAVÁČKOVÁ, et al., Národní lékařská knihovna, 2001, s. 7-9

[11] PTÁČKOVÁ, VESELÁ, Národní lékařská knihovna se představuje, 2000, s. 481

1.2 SOUČASNOST

1.2.1 ZDRAVOTNICKÉ KNIHOVNY ČR

Síť zdravotnických knihoven, zajišťujících veřejné informační služby ve zdravotnictví (VISZ), se ustavila v roce 1994[12]. Zdravotnické knihovny jsou jako poskytovatelé veřejných knihovnických a informačních služeb registrovány Ministerstvem kultury ČR (MK ČR).

Posláním zdravotnických (lékařských) knihoven je poskytovat odborné zdravotnické informace odborné zdravotnické veřejnosti, a tak napomáhat rozvoji medicíny a zlepšení kvality života občanům[13].

Zdravotnické knihovny jsou zřizovány ministerstvem zdravotnictví, ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstvem pro místní rozvoj, ministerstvem obrany, soukromými a církevními subjekty, právnickými nebo fyzickými osoby, neziskovými organizacemi a dalšími zřizovateli - především v různých typech zdravotnických zařízení a specializovaných vzdělávacích, výzkumných a léčebně-preventivních pracovišť. Spolupráce zdravotnických knihoven ČR je založena na dobrovolné výměně zkušeností a vzájemně poskytovaných nadstandardních službách, především vzdělávacích, konzultačních a referenčních. Ústředním bodem systému zdravotnických knihoven je Národní lékařská knihovna.

[12] LESENKOVÁ, Informační chování lékařských povolání ve vztahu k moderním knihovnicko-informačním službám ve zdravotnictví, 2010, s. 29

[13] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Statut Národní lékařské knihovny, 2002, s. 2

Zdravotnické knihovny v ČR (stav k 31.12. 2011)		
Druh zdravotnického zařízení	**Počet knihoven**	**Počet (úvazků) knihovníků**
Lék. fakulty a jiná VŠ zařízení	8	79,5
Fakultní nemocnice	5	23,2
Nemocnice	52	50,5
Ostatní lůžková zařízení	7	18,5
Odborné léčebné ústavy	14	13,1
Hygienické stanice	3	14
Léčebné lázně	2	0
Vyšší a střední zdravotnické školy	19	11,3
Ostatní zařízení	4	71,9
Celkem	**114**	**282**

Tab. 2- Zdravotnické knihovny ČR[14]

Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR, vydaný 31. 3. 2005, nezahrnuje specializované knihovny (vysokoškolské, akademické, lékařské, muzejní atd.) do standardizace veřejných informačních a knihovnických služeb kvůli úzce vymezenému okruhu uživatelů. Měření kvality je proto metodicky vedeno Národní lékařskou knihovnou.

Nástrojem pro měření kvality v těchto knihovnách je výkaznictví - roční statistické přehledy. Údaje uvedené v Ročním výkazu knihovnicko-informačního pracoviště ve zdravotnictví za zdravotnická a vzdělávací zařízení jsou získávána na základě statistických zjišťování Národní lékařské knihovny v souladu se zákonem č.257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (Knihovní zákon).

Ze třinácti sledovaných parametrů za daný rok vzniká interní materiál NLK „Statistické ukazatele knihoven a informačních středisek zdravotnických a vzdělávacích zařízení ČR za příslušný rok.“

[14] Data převzata z Roční výkaz knihovnicko-informačního pracoviště ve zdravotnictví za rok 2011, 2012

Především ve vzdělávání přispělo ke spolupráci založení Klubu lékařských knihoven (KLK) 11.11.2009, který je občanským sdružením pracujícím při Svazu knihovníků a informačních pracovníků. K 23.11.2011 bylo registrováno 26 členů KLK[15].

Činnost klubu je zaměřena na programové cíle:

- podporovat a rozvíjet moderní komunikační cesty pro vzájemnou odbornou a profesní informovanost,
- prosazovat tréninky, celoživotní vzdělávání a prohlubování profesní mobility lékařských knihovníků a nacházet praktické cesty pro rozšiřování spolupráce s jinými knihovnami,
- podporovat rozšiřování profesionálních dovedností zejména s ohledem na kvalitu služeb a standardizaci procesů v lékařských knihovnách s orientací na zahraniční spolupráci,
- sledovat, analyzovat a definovat ve spolupráci s ostatními národními i zahraničními subjekty uživatelské potřeby a iniciovat aktivity pro zvyšování uživatelské spokojenosti,
- prosazovat profesní zájmy členů a uživatelské preference,
- rozšiřovat povědomí profesní etiky a optimalizovat týmovou komunikaci[16]

1.3 ČINNOSTI NLK

Národní lékařská knihovna v Praze (NLK, http://www.nlk.cz/) se sídlem v Sokolské ulici 54 jako veřejná specializovaná knihovna zajišťuje ze zákona[17] pomocí moderních služeb rovný přístup k odborným zdravotnickým informacím odborným i laickým uživatelům. NLK dále vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické,

[15] BOUZKOVÁ, LESENKOVÁ, Výroční zpráva o činnosti KLK SKIP za rok 2011, 2011

[16] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), O nás, 2012

[17] Česko, Zákon č. 257/2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), 2001

výzkumné, metodické a poradenské činnosti pro oblast zdravotnických informací[18]. Zřizovatelem NLK je Ministerstvo zdravotnictví České republiky (MZ ČR).

1.3.1 DOPLŇOVÁNÍ (AKVIZICE) MEDICÍNSKÉHO INFORMAČNÍHO FONDU

NLK vytváří, odborně spravuje, ochraňuje a zpřístupňuje státem dotovaný fond domácí a zahraniční literatury i dalších informačních zdrojů z oblasti medicíny a příbuzných věd, s povinností národní depozitní funkce. [19]

K 31.12.2011 vlastní NLK 431 837 knihovních jednotek a 512 titulů docházejících periodik. Výdaje na knihovní fond (skutečné výdaje na nákup tištěných i elektronických odborných dokumentů ve vykazovaném roce) ke stejnému datu činí 2 562 894 Kč[20].

Hlavními principy doplňování fondu jsou:

- důraz na žádané, kvalitní, citované a klasické texty v nejnovějším vydání, v prověřených edicích atp.
- důraz na vědecký význam a odbornou úroveň díla
- orientace na výhodné obchodní a knihovnické vazby
- důraz na jazykové hledisko (prioritu má angličtina)
- důraz na typ publikace (atlasy, příručky, "textbooky", encyklopedie a slovníky)[21]

1.3.2 BIBLIOGRAPHIA MEDICA ČECHOSLOVACA (BMČ)

NLK vytváří databázi Bibliographia medica Čechoslovaca (BMČ), národní oborovou bibliografii v oblasti medicíny a zdravotnictví. Obsahuje veškeré odborné písemnictví vydávané na území České republiky a práce českých autorů vydané v zahraničí od roku 1947.

---

[18] BOUZKOVÁ, *MEDVIK®,* 2007, s. 3

[19] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Statut Národní lékařské knihovny, 2002

[20] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Roční výkaz knihovnicko-informačního pracoviště ve zdravotnictví za rok 2011, 2012

[21] VESELÁ, Profil knihovního fondu NLK, 2007

V knižní, ručně sestavované podobě ji poprvé v roce 1949 vydalo Zdravotnické dokumentační středisko (ZDS), předchůdce NLK. Obsahovalo téměř 2 500 záznamů českých a slovenských monografií a 51 odborných periodik, v roce 1999 pak již 13 000 a v roce 2010 téměř 28 000 záznamů[22]. Škála excerpovaných pramenů se rovněž rozšířila zejména o výzkumné zprávy, konferenční materiály apod. Bohemika a slovacika[23] se do BMČ excerpují od roku 1988. Pro věcný popis bylo zvoleno Mezinárodního desetinného třídění (MDT); součástí vydání byl předmětový a autorský rejstřík.

BMČ byla vydávána jedenkrát ročně, její nevýhodou tedy byla pouze retrospektivní možnost využití. Proto se od roku 1973 její periodicita změnila na čtvrtletní, od roku 1975 dokonce na měsíční. Jako nevyhovující se také ukázalo věcné pořádání - pro uživatele komplikovaný a v oboru lékařství nedostačující systém MDT. Nahrazen byl roku 1977, kdy se NLK stává držitelem národní licence pro překlad řízeného slovníku termínů z boimedicíny, tezauru Medical Subject Headings (MeSH), jejímž producentem je od 1960 U.S. National Library of Medicine, Bethesda (NLM).

S automatizovaným zpracováním BMČ začala NLK v roce 1978, kromě tištěné tak vychází databáze i v elektronické formě na disketách, později od roku 1996 ve spolupráci s Albertina icome na CD-ROM BiblioMedica. Uživatelé ji mohou on line prohlížet od roku 1999 v systému Aleph, v současnosti (od 2006) v portálu Medvik. Rostoucí počet využití on-line verze vedl v roce 2000 k ukončení vydávání BMČ v tištěné podobě. V tomtéž roce ukončuje BMČ excerpování slovenských titulů a slovacik, které přebírá slovenská lékařská bibliografie Bibliographia medica Slovaca[24].

1.3.3 KNIHOVNICKO-INFORMAČNÍ SLUŽBY

Poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb na základě vlastních fondů a dalších informačních zdrojů v NLK slouží především zdravotnickému výzkumu, vývoji a vzdělávání i dalším fyzickým a právnickým osobám se sídlem v České republice a v zahraničí.[25]

---

[22] MAIXNEROVÁ, Bibliographia medica Čechoslovaca, 2011

[23] tj. práce českých a slovenských autorů vydaných v zahraničních titulech

[24] MAIXNEROVÁ, Bibliographia medica Čechoslovaca, 2011

[25] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Statut Národní lékařské knihovny, 2002

Národní lékařská knihovna poskytuje veřejné knihovnicko-informační služby pro odbornou i laickou veřejnost.

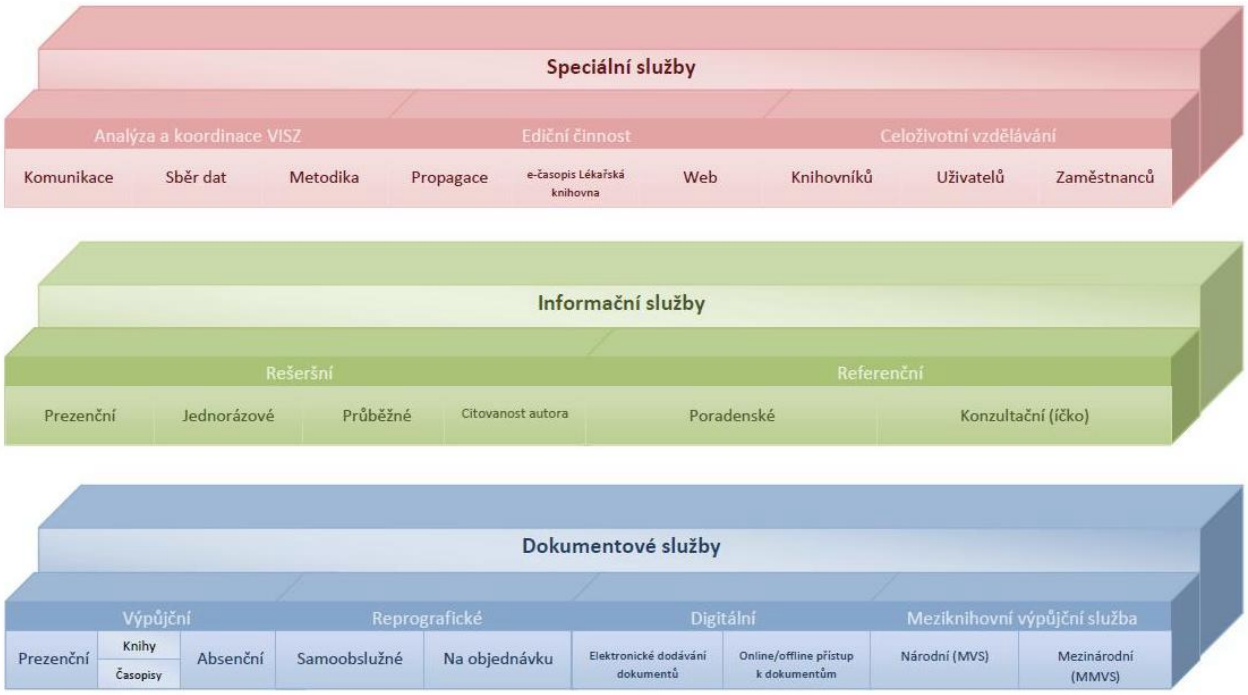

Obr. 1 - Schéma knihovnicko-informačních služeb Národní lékařské knihovny.

Podmínkou užívání některých knihovnicko-informačních služeb je registrace uživatele. Držitel průkazu uživatele je pak oprávněn využívat služby uvedené v následujících podkapitolách.

1.3.3.1 VÝPŮJČNÍ SLUŽBY

Tyto služby zajišťují prezenční i absenční výpůjčky dokumentů z fondu NLK uživatelům. Jsou poskytovány ve čtyřech výpůjčních protokolech knihovny.

1.3.3.1.1 Výpůjční protokol knih - Sokolská 54, Praha 2:

Nabízí registrace nových čtenářů, informací o fondech a službách NLK, vyhledávání on-line v katalozích knihoven ČR, prezenční a absenční výpůjčky knih, správu rezervací dokumentů, prolongace výpůjční lhůty, meziknihovní výpůjční službu (MVS) a samoobslužné kopírování.

1.3.3.1.2 Výpůjční protokol časopisů - Sokolská 31, druhé patro, Praha 2:

Kromě služeb shodných s protokolem knih navíc nabízí fond Medicína v literatuře, beletrii z medicínského prostředí a díla autorů – lékařů.

1.3.3.1.3 Studovna a čítárna časopisů - Sokolská 31, první patro, Praha 2:

Studovna je přizpůsobena prezenčnímu studiu časopisů za poslední dva roky. Absenční výpůjčka je možná pouze na 24 hodin. Nabízí možnost samoobslužného kopírování na magnetické karty. Na tomto místě je možné si objednat mezinárodní meziknihovní výpůjční službu (MMVS) - kopii článků z časopisů nedostupných v ČR. Prezenčně je možné využít příruční knihovnu medicínské literatury a slovníků.

1.3.3.1.4 Oddělení vědeckých informací při MZ ČR:

Oddělení vědeckých informací (OVI) je detašované pracoviště NLK v budově Ministerstva zdravotnictví ČR (MZ ČR). Poskytuje veřejné informační služby ve zdravotnictví pracovníkům MZ ČR. Nalézají se zde dokumenty s informacemi pro zdravotnický management, publikace EU zaměřené především na problematiku zdravotnictví v angličtině a češtině a právnické dokumenty.

Část fondu knihovny je uložena v externích skladech. Tyto dokumenty mohou být na základě požadavku uživatelů k prezenčnímu studiu nebo výpůjčkám převezeny do hlavní budovy NLK (Sokolská 54), v případě periodik je umožněno pouze doručení zhotovené kopie článku, osobní návštěva není možná.

1.3.3.1.5 Depozitář Jenštejn:

V této lokalitě se nacházejí svazky časopisů z let 1971-1993 a monografie se signaturami A1 - A 4250 a signatury B1 - B 528[26].

1.3.3.1.6 Depozitář v areálu Fakultní Thomayerovy nemocnice Krč

Na tomto pracovišti jsou uloženy monografie signatur K 30000 - K 49999, drobné tisky signatury DT 1151 - DT 4500, závěrečné zprávy IGA MZ ČR do signatury G 2 999, periodika od nejstarších ročníků do r. 1970, dále časopisy z let 1994 – 1996 a signatury B 537 - B 2570 od nejstarších ročníků až do roku 1996[27].

1.3.3.1.7 Depozitář Hředle:

V Hředlích se nachází nejstarší knihovní fond do signatur K 29999[28].

1.3.3.2 REPROGRAFICKÉ SLUŽBY

NLK poskytuje zpoplatněnou službu pořizování papírové kopie dokumentů, ať už na samoobslužných kopírovacích strojích nebo na objednávku.

1.3.3.3 DIGITÁLNÍ SLUŽBY

1.3.3.3.1 Služba E-books on Demand – EOD

Tato služba, zavedená v roce 2011, umožňuje pomocí formuláře na stránkách NLK objednání digitální kopie knih z fondu, u kterých již uplynula ochranná lhůta stanovená autorským zákonem. Tyto knihy mají bibliografický záznam v portálu Medvik opatřený odkazem na objednávkový formulář, ten se po otevření automaticky vyplní údaji ze záznamu a, je-li uživatel přihlášen ke svému kontu, i potřebnými osobními údaji. Uživatel může knihu na 3. straně doplnit např. o věnování nebo informace o sponzorovi. Digitalizace jedné knihy je zpoplatněna čtyřmi korunami za naskenovanou stránku plus jednorázovým poplatkem 200 Kč.

---

[26] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Uložení a dostupnost fondu, 2012

[27] Tamtéž

[28] Tamtéž

Digitalizaci objednané monografie zpracovává Národní technická knihovna (NTK) v rámci projektu on Demand – A European Library Network (EOD)[29]. Digitální verze dokumentu je ve formátu PDF s textovou vrstvou. Ke zpřístupnění dokumentu v digitálním archivu NLK a NTK dochází po 2 měsících od dodání knihy[30].

1.3.3.3.2 Virtuální polytechnická knihovna - VPK

Virtuální polytechnická knihovna je společným projektem především technicky zaměřených knihoven, které chtějí dosáhnout radikálního zvýšení dostupnosti informačních zdrojů místním i vzdáleným uživatelům. Virtuální polytechnická knihovna poskytuje službu dodávání dokumentů nebo jejich kopií z virtuálně sjednocených fondů zúčastněných knihoven do souborného katalogu VPK (SK VPK).

Tento katalog je veřejně přístupný a obsahuje záznamy odborných časopisů z oborů techniky, přírodních a společenských věd a medicíny. SK VPK není plnotextovou databází dokumentů umožňující uživateli získat dokument na požádání (on-demand). Tradiční (tištěné) dokumenty jsou digitalizovány a tato dočasná elektronická kopie slouží k pohodlnějšímu a rychlejšímu doručení uživateli. Uživatel si vytvoří finální uživatelskou rozmnoženinu, v tištěné nebo elektronické podobě ve formátu netextového souboru. Elektronickou dočasnou kopii knihovna nesmí používat k jinému účelu než k doručení koncovému uživateli a poté je zničena. Koncový uživatel je oprávněn kopii článku využívat výhradně pro účely výzkumu a soukromého studia.

Uživatelem VPK se stává právnická nebo fyzická osoba starší 18 let podepsáním Smlouvy o užívání adresáře, tzv. uživatelského konta, na zabezpečeném serveru NTK a o využívání služeb kooperačního systému Virtuální polytechnické knihovny. Služby VPK využívá uživatel prostřednictvím uživatelského konta - webových stránek zřízených pro jednotlivé uživatele, které umožňují uživatelům komunikovat s knihovnou, objednávat i přijímat služby a hradit poplatky za služby z finančních prostředků vložených jako předplatné na služby[31].

---

[29] KŘÍŽ, MAIXNEROVÁ, HORSÁK, Nové online služby Národní lékařské knihovny, 2011

[30] Tamtéž

[31] Národní technická knihovna (Praha, Česko), Knihovní řád Virtuální polytechnické knihovny, 2010

1.3.3.4 MEZIKNIHOVNÍ VÝPŮJČNÍ SLUŽBY (MVS, MMVS)

Meziknihovní výpůjční službu zajišťuje knihovna pro své registrované uživatele v obou budovách (MVS Sokolská 31, MMVS Sokolská 54), MMVS je zpoplatněna dle platného ceníku.

Během roku 2011 uskutečnila NLK 1490 výpůjček do jiných knihoven, pro své uživatele zajistila 1191[32] dokumentů. Počet poskytnutých dokumentů prostřednictvím EDD - dodání kopie (resp. kopie jeho části) dokumentu elektronickou cestou z vlastního fondu i ze vzdálených zdrojů – je za toto období 694.[33]

1.3.3.5 REŠERŠNÍ SLUŽBY

Rešeršní služby v NLK navazují na dlouholetou tradici, zejména na z tohoto pohledu významná 50. léta 20. století. Uživatelům knihovna nabízí zpracování retrospektivní rešerše z české a slovenské literatury (především z databáze BMČ), retrospektivní rešerše ze zahraniční literatury (především z databází Medline, EMBASE, Web of Science, Scopus), průběžné rešerše z báze EMBASE, zpracování citovanosti z báze Web of Science nebo zjišťování impakt faktoru u vybraných titulů časopisů z báze Journal Citation Reports.

Na veřejném počítači ve studovně rešeršního oddělení je uživatelům k dispozici přístup k bázím na CD-ROM a vyhledávání v on-line zdrojích pomocí internetu.

1.3.3.6 REFERENČNÍ SLUŽBY

Referenční služby (podle terminologie NLK též bibliograficko-informační služby) jsou uživatelům k dispozici v každém oddělení. Knihovna schválila záměr stavební změny stávající prostorové dispozice výpůjčního protokolu knih a vznik referenčního centra, které by zodpovídalo složitější a časově náročnější dotazy, na které by v případě potřeby přímo navazovala objednávka rešerše.

---

[32] Mezinárodní meziknihovní výpůjční služba přes české zprostředkovatele (Národní knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní technická knihovna atd.) se vykazuje taktéž jako *Meziknihovní výpůjční služba z jiné knihovny*.

[33] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Roční výkaz knihovnicko-informačního pracoviště za rok 2011, 2012

1.3.4 SYSTÉM MEDVIK

Systém MEDVIK je integrovaný informační systém, který umožňuje kooperativní sdílení prostředků a přejímání výsledků práce integrovaných knihoven a informačních pracovišť a jimi spravovaných informačních zdrojů a fondů[34].

Za výchozí systém pro vývoj aplikačního SW pro systém MEDVIK byl vybrán systém DAWINCI firmy ASP, a.s[35]. MEDVIK byl vyvinut jako řešení dílčího cíle projektu MŠMT LI200023 *Medvik – medicínská virtuální knihovna – síťové sdílení informačních zdrojů pro vědu a výzkum v medicíně* ve spolupráci s Ústavem hematologie a krevní transfuze, Institutem klinické a experimentální medicíny a Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Systém funguje od roku 2005.

Technické a datové centrum systému MEDVIK je fyzicky umístěné v Národní lékařské knihovně. Vybavení pracovišť zúčastněných knihoven tak spočívá pouze v zajištění dostatečné konektivity k síti Internet příslušných pracovních stanic (PC)[36].

Do systému jsou zapojeny instituce:

- Národní lékařská knihovna
- Oddělení vědeckých informací při MZ ČR
- Krajská zdravotní a.s. (Masarykova nemocnice), Ústí nad Labem
- Státní ústav pro kontrolu léčiv
- Institut klinické a experimentální medicíny
- Ústav hematologie a krevní transfuze

Výhodami systému jsou kooperace a sdílení zkušeností, vysoká kvalita bibliografických záznamů, optimalizace pracovních postupů, odborná podpora a metodika.

Systém MEDVIK se skládá z:

- Portálu Medvik – rozhraní pro přístup ke zdrojům
- Katalogů institucí zapojených do systému

---

[34] BOUZKOVÁ, *MEDVIK®,* 2007, s. 3

[35] KŘÍŽ, Projektování a implementace virtuálních knihoven v oblasti medicíny a zdravotnictví, 2004, s. 40

[36] KŘÍŽ, Projektování a implementace virtuálních knihoven v oblasti medicíny a zdravotnictví, 2004, s. 41

- Souborného katalogu periodik a monografií
- Souboru jmenných autorit
- Souboru věcných autorit
- BMČ

1.3.5 MEDICAL SUBJECT HEADINGS (MESH)

MeSH je od roku 1960 produktem americké National Library of Medicine (NLM) v Bethesdě. Jde o řízený slovník z oblasti biomedicíny. MeSH se užívá k indexování fondu NLM a článků významných biomedicínských periodik v databázi MEDLINE/PubMED. Je pravidelně revidován a doplňován.

Od roku 1977 je držitelem licence na český překlad tezauru Národní lékařská knihovna. On-line přístup k MeSH poskytuje portál Medvik. Česká verze slovníku obsahuje 26 142 hesel s více než 54 000 odkazy a je pravidelně ročně aktualizována[37].

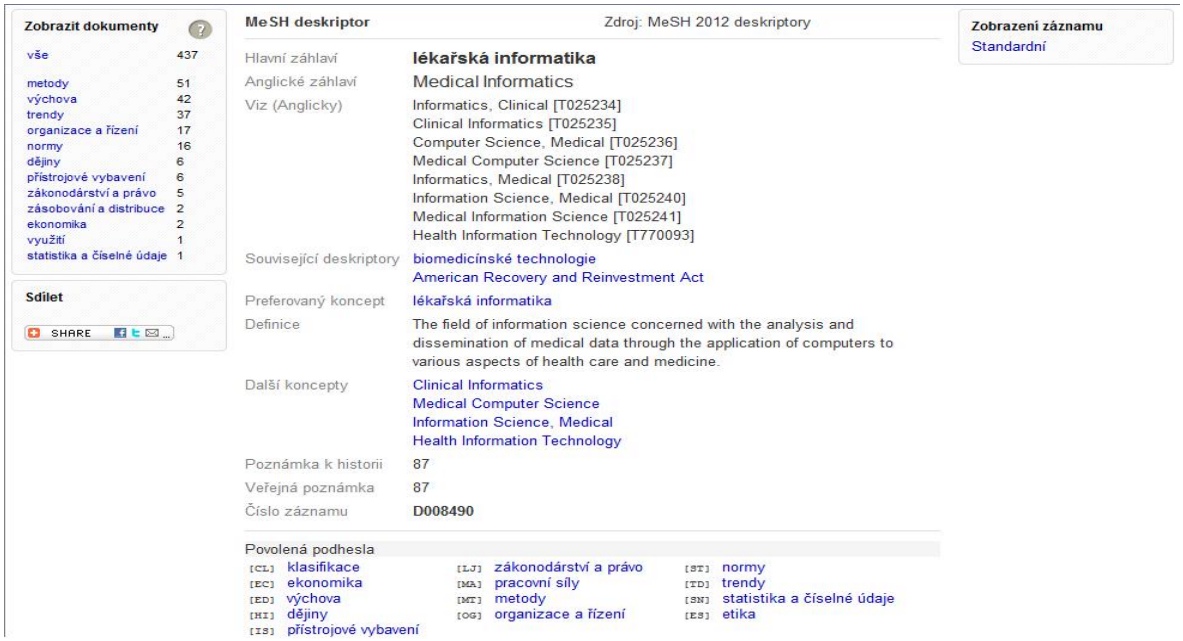

Obr. 2 – Záznam deskriptoru MeSH.

Základními principy překladu jsou:

- Najít nejvhodnější český termín pro daný deskriptor
- Přiřadit všechny známé „viz“ odkazy termínů v češtině

[37] MAIXNEROVÁ; KŘÍŽ, Tezaurus Medical Subject Headings slaví 50. narozeniny, 2010.

- Překlad definic pojmů (zahájeno 2010)
- Tříletá revize překladů a vhodnosti použití termínu
- Přirozený jazyk termínů (např. ne hlava – nádory, ale nádory hlavy)
- Různé varianty pravopisu termínů do „viz“ odkazů
- Supervizi odborníků z jednotlivých oborů[38]

Základem tezauru MeSH je deskriptor. Deskriptory jsou uspořádány do hierarchické stromové struktury. Základ tvoří 16 kategorií, které se dále větví.

A	Anatomie	I	Antropologie, vzdělávání, sociologie a sociální jevy
B	Organismy	J	Technologie, průmysl, zemědělství
C	Nemoci	K	Humanitní vědy
D	Chemikálie a léčiva	L	Informační vědy
E	Analytické, diagnostické a terapeutické techniky a přístroje	M	Skupiny lidí
F	Psychiatrie a psychologie	N	Zdravotní péče
G	Jevy a procesy	V	Publikační charakteristiky
H	Disciplíny a povolání	Z	Geografická místa

Tab. 3 – Kategorie MeSH.

Každý deskriptor se může objevit na více místech stromu. Každý deskriptor je označen kódem nebo kódy, které určují jeho postavení v hierarchii. Deskriptor tvoří jeden hlavní termín a koncepty. Koncepty mohou být podřazené nebo příbuzné termíny a ke každému konceptu mohou být připojena synonyma.

Navíc slovník obsahuje podhesla, která deskriptor zpřesňují. Každý deskriptor je opatřen seznamem podhesel, která je možné pro něj použít. Podhesla vytváří vlastní stromovou strukturu.

[38] MAIXNEROVÁ; KŘÍŽ, Tezaurus Medical Subject Headings slaví 50. narozeniny, 2010.

Doplňkovou databází k tezauru je Supplementary Concept Records (SCR), která obsahuje chemické látky, farmaceutické přípravky apod. Zachycuje cca 192 000 chemických termínů. Napomáhá při zpracování a vyhledávání chemických látek. Uvádí deskriptory MeSH, které se mají pro danou látku použít, synonyma, chemické vzorce, registrační čísla a farmakologické účinky[39].

1.3.6 DIGITÁLNÍ KNIHOVNA

Digitální knihovna NLK, provozovaná v systému Kramerius, je informační systém, který slouží k dlouhodobé ochraně a zpřístupnění digitálních dat.

V systému jsou uloženy digitalizované staré tisky, tištěná periodika a monografie, elektronické časopisy, závěrečné grantové zprávy (IGA MZ ČR), konferenční materiály. Tyto materiály NLK získává digitalizací, replikací dat z jiných archivů a repozitářů, z volně přístupných zdrojů s licencí CreativeCommons nebo na základě licenční smlouvy NLK s autorem či nakladatelem.

1.3.7 VZDĚLÁVÁNÍ

Referát vzdělávání a metodiky Národní lékařské knihovny připravuje, organizuje a realizuje vzdělávací akce a tréninky v informačním vzdělávání určené lékařským knihovníkům. Programy informačního vzdělávání umožňují prohlubování profesionálních dovedností zdravotnických knihovníků a podporují rozvoj informační gramotnosti uživatelů zdravotnických knihoven ČR. V letech 2008 a 2009 se NLK účastnila projektů „Veřejné informační služby knihoven“ vyhlášených Ministerstvem kultury ČR v programu Mimoškolní vzdělávání knihovníků (VISK 2). V projektech byly navrženy, organizovány a realizovány vzdělávací aktivity zaměřené na získávání dovedností s informačními a komunikačními technologiemi (ICT), výuku zajišťovali kvalifikovaní lektoři a výuka probíhala formou interaktivních výukových metod[40].

Plán vzdělávacích akcí realizovaných a připravovaných v roce 2012 a předchozích let je vystaven na www.nlk.cz.

---

[39] MAIXNEROVÁ; KŘÍŽ, Tezaurus Medical Subject Headings slaví 50. narozeniny, 2010.

[40] LESENKOVÁ, Informační chování lékařských povolání ve vztahu k moderním knihovnicko-informačním službám ve zdravotnictví, 2010, s. 80

1.3.8 ZDRAVOTNICKÉ MUZEUM

Muzeum shromažďuje památky a dokumenty vývoje všech oborů medicíny a dějin zdravotní péče v českých zemích. Základem muzejního fondu je sbírka lékařských a chirurgických nástrojů od 17. století do současnosti. Numismatická sbírka muzea obsahuje ca. 700 kusů mincí, medailí a plaket s lékařskou, zdravotnickou a farmaceutickou tematikou. Muzeum uchovává sbírku starých tisků NLK – knihy z dějin medicíny, lékařské knihy ze 16. – 18. století a především chirurgickou literaturu 18. a 19. století. Digitalizované dokumenty muzea jsou také v Digitální knihovně NLK. Katalog knih Zdravotnického muzea je přístupný v portálu MEDVIK[41].

Muzeum pořádá pravidelné výstavy ve spolupráci s dalšími muzei. Není běžně přístupné veřejnosti v pravidelných hodinách. Přístup badatelů ke sbírkám (zapůjčení knihy, sbírkových předmětů či archiválií k prezenčnímu studiu) nebo konzultace jsou možné po předchozí dohodě.

[41] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Sbírky muzea s ukázkami exponátů, 2012

2. INTERNETOVÉ INFORMAČNÍ SLUŽBY NLK

Internetové informační služby jsou jádrem veškerých služeb NLK. Přístup uživatelů k těmto službám v prostředí internetu zajišťují tří základní přístupové body (portály).

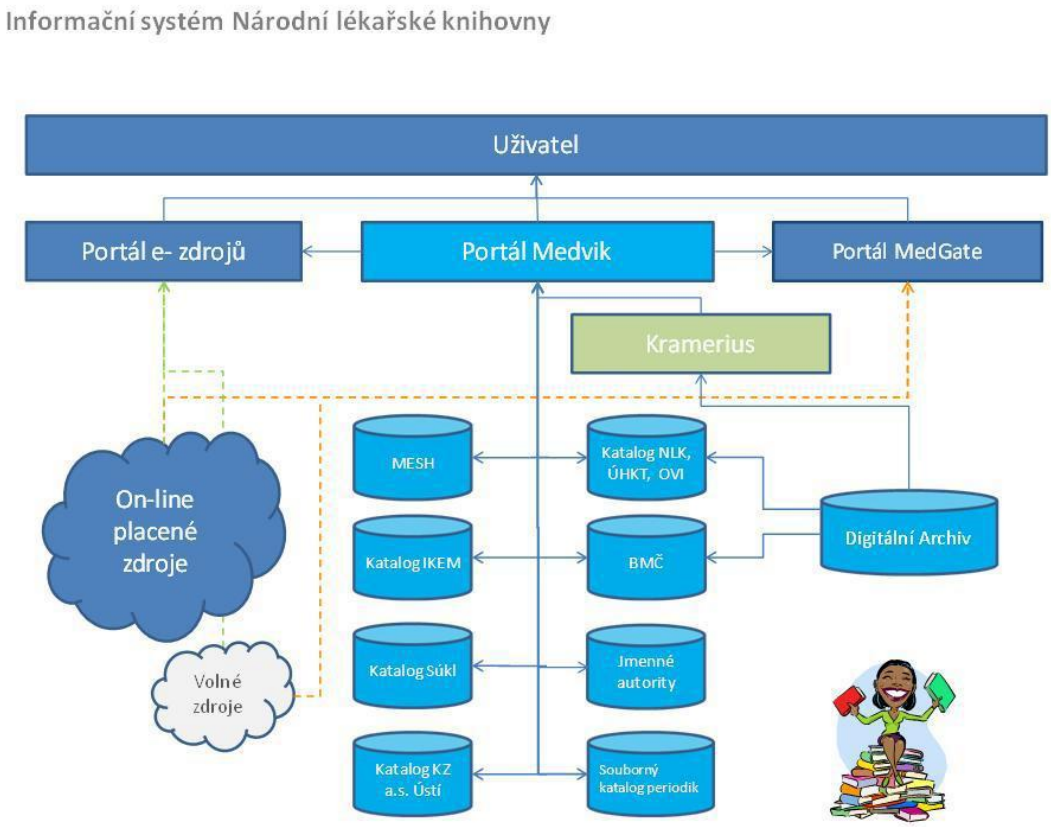

Obr. 3 – Schéma informačního systému NLK[42]

Portál Medvik

Je OPACem NLK a zároveň zobrazuje i exempláře dokumentů, které vlastní některá z ostatních knihoven systému Medvik. Současně pracuje s daty z BMČ, Souboru jmenných autorit, Souborného katalogu periodik a monografií a umožňuje prohlížení a následné vyhledávání podle tezauru MeSH. Na portál Medvik jsou navázány následné služby jako výpůjčky, rezervace, objednávky kopií apod. Z jednotlivých záznamů vedou odkazy do Digitální knihovny (dříve Digitální archiv), který slouží jako úložiště plných textů

[42] LESENKOVÁ, Informační chování lékařských povolání ve vztahu k moderním knihovnicko-informačním službám ve zdravotnictví, 2010

některých dokumentů vzniklých digitalizací nebo získaných na základě licenčních smluv přímo od nakladatelů.

Portál elektronických zdrojů

Je především nástrojem pro zobrazení dostupných volných nebo předplácených elektronických zdrojů NLK. Umožňuje vyhledání konkrétního titulu časopisu a dostupnosti konkrétních ročníků.

Portál Medgate

Je stejně jako Portál elektronických zdrojů produktem firmy SerialsSolutions. Slouží k vyhledávání ve volných a licencovaných elektronických zdrojích z jednoho místa a jednoho rozhraní. Jeho předností je především vyhledávání článků s plnými texty.

Podrobnějším studiem těchto portálů se zabývají následující kapitoly.

2.1 WEBOVÉ STRÁNKY NLK

Branou k internetovým službám knihovny jsou jistě její webové stránky, proto jim také věnujme pozornost.

Webová stránka kulturní instituce by ideálně měla splňovat následující parametry:

- být **přehledná**, její poslání a význam musí být jednoznačně identifikovatelné
- její obsah musí být dobře zvolen, digitalizován, vytvořen a prezentován tak, aby webová stránka byla pro uživatele **efektivní**
- být průběžně a pravidelně spravována a **aktualizována** tak, aby její obsah byl vždy na odpovídající úrovni
- být **přístupná pro všechny uživatele** bez ohledu na to, jakou technologii užívají a nebo bez ohledu na jejich eventuální zdravotní handicap
- být **orientována na uživatele** a brát v úvahu jejich potřeby, musí být relevantní a snadno použitelná
- být schopná **flexibilní reakce** na potřeby uživatele a umožnit uživatelům snadný kontakt a získání požadované odpovědi
- být si vědoma významu **vícejazyčnosti**, a to poskytováním alespoň minimální části svého obsahu ve více než jednom jazyku

- být schopná **spolupráce** v rámci sítě kulturních institucí, jejímž prostřednictvím umožní uživatelům snadněji vyhledat obsah a nebo služby, které uživatel potřebuje
- být **spravována** v souladu s právními předpisy
- používat takové strategie a standardy, které zaručí webové stránce a jejímu obsahu dlouhodobou **ochranu**[43]

Podívejme se tedy nakolik tyto principy splňuje stránka NLK.

Už úvodní stránka knihovny prozrazuje, že se knihovna řídí správnými principy tvorby webových stránek. Logo a název knihovny je nepřehlédnutelný, stejně jako boxy, obsahující aktuální sdělení o dění v knihovně. Další boxy po pravé straně přehledně navigují návštěvníky k nejčastějším činnostem jako je přihlašování ke kontu čtenáře, zjištění otvírací doby nebo odkazy k jednotlivým zdrojům, které knihovna nabízí.

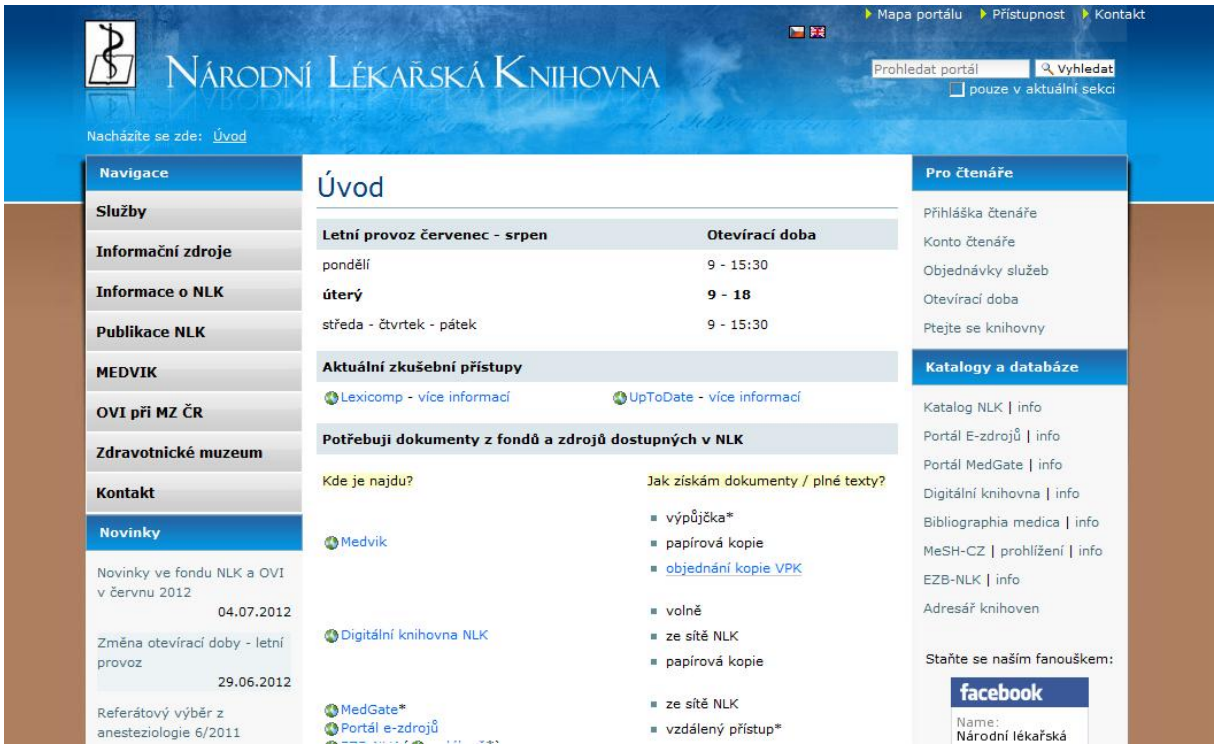

Obr. 4 –Úvodní strana www.nlk.cz

43 MARVANOVÁ, Kvalitní webové stránky, 2006

Ponecháme-li stranou grafický design, vytvořený pomocí softwaru Plone, lze stránky pro časté a ve službách knihovny sběhlé návštěvníky označit za přehledné. Úvodní strana obsahuje přímé odkazy na vše, co pravidelný uživatel potřebuje.

Pokud ale navštíví stránky neznalý uživatel a neví, jakou službu by měl použít, nezbývá mu než zdlouhavě hledat ve složce služeb a informačních zdrojů, popřípadě v informacích boxu katalogů a databází, co konkrétně mu knihovna nabízí, a který zdroj použít. Pro takového uživatele by byl jistě efektivnější model, který jej navede od požadavku ke katalogu nebo databázi (plný text článku – portál MedGate), tak jak ho na svých webových stránkách použila např. Národní technická knihovna nebo Národní knihovna ČR v záložce „Jak najít“. NLK sice vytvořila Průvodce zdroji a službami NLK, ale neupozorňuje na něj na úvodní, ani na dalších stránkách.

Na přelomu února a března 2012 provedla NLK mezi registrovanými uživateli průzkum „Spokojenost se službami Národní lékařské knihovny“. Jedna z 21 otázek se týkala i internetových stránek. Z celkových 185 respondentů 158 (85,41%) odpovědělo, že internetové stránky knihovny jim zcela nebo částečně umožňují orientaci ve službách a zdrojích NLK.[44]

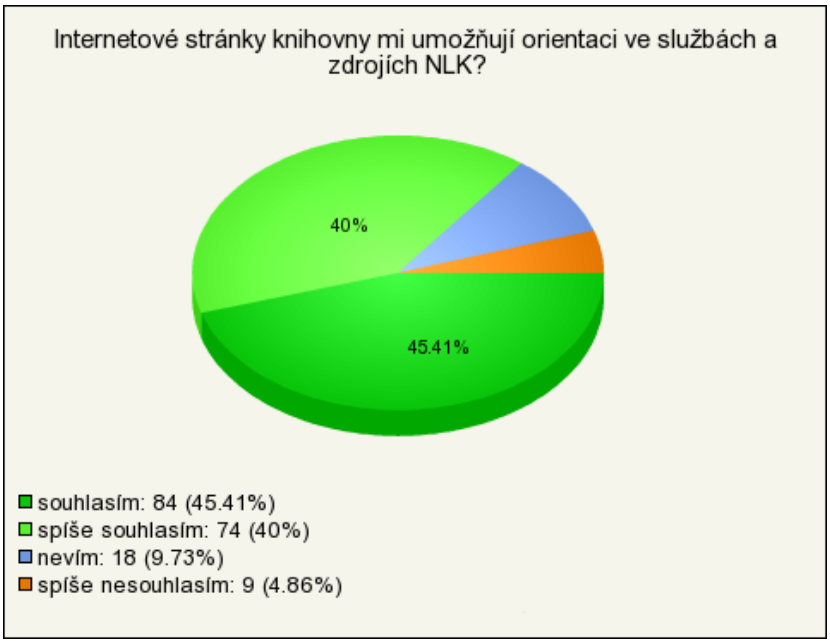

Graf 1 – Hodnocení internetových stránek NLK

[44] LESENKOVÁ, BĚLÁČEK, SOLOVÁ, Dotazníkový průzkum „Spokojenost se službami Národní lékařské knihovny“, provedla Národní lékařská knihovna 15.2. - 15.3. 2012

Hrubým nedostatkem stránek NLK je vícejazyčnost. Sice je možné přepnout zobrazení stránek z českého na anglické, prakticky žádný z textů v angličtině není a stránky tedy neposkytují informace pro jinak než česky mluvící návštěvníky.

Pokud uživatel nenašel, co hledá, může využít fulltextového vyhledávání, jehož okno je v horní části stránky. Návštěvník, kterému ani vyhledávání nepomůže má možnost prostřednictvím kontaktního formuláře nebo e-mailových adres v záložkách jednotlivých činností a služeb položit dotaz přímo povolanému zaměstnanci knihovny. Obrátit se může také na službu Ptejte se knihovny.

2.2 Elektronické informační zdroje v NLK

Informační zdroje jsou nepostradatelnou součástí vědy a výzkumu. Stejně jako v jiných oblastech i v medicíně klesá význam tištěných materiálů a nahrazují je elektronické zdroje. Důvody jsou následující:

- Informace v elektronickém formátu jsou snadno **přenositelné**. Data v elektronickém formátu je možné snadněji rozmnožovat a šířit.
- Elektronické zdroje **zrychlují** komunikační cyklus vědy. Časopis, článek nebo sborník v elektronické podobě urychluje tradiční publikační proces od autora přes vydavatele až k tiskárně. Distribuce je tak rychlejší a levnější.
- V elektronických zdrojích dochází ke **komprimaci a zhodnocení informací**.

  Různé databáze článků zprostředkovávají přístup k informacím, které pocházejí řádově z tisíců článků, knih a sborníků. Shrnujícím způsobem, jakým jsou tyto články zpracovány, by takovéto množství informací nemohl žádný člověk samostatně projít.
- **Ekonomická výhodnost**.

  Publikování v elektronické podobě je výrazně levnější. Tento ekonomický efekt je kromě výrobních a distribučních nákladů třeba vidět i ve snadnějším

přístupu k informacím. Poměr cena/užitek je tak ve srovnání s tištěnými zdroji výrazně vyšší[45].

EIZ dostupné v NLK jsou tzv. sekundární zdroje - obsahují odkazy na primární dokumenty, nejčastěji časopisy. Tyto elektronické informační zdroje můžeme rozdělit podle různých hledisek:

- podle obsahu na plnotextové a bibliografické
- podle dostupnosti na placené zdroje a volně dostupné zdroje
- podle nosiče na zdroje přístupné on-line, na CD-ROM, apod.[46]

Nabídka elektronických informačních zdrojů (EIZ) je jednou z nejdůležitějších služeb, které odborná knihovna nabízí. Protože jsou to aktuální odborné informace z celého světa, které představují informační zajištění vědy a výzkumu. Podle svých finančních možností se NLK snaží vybírat takové databáze a tituly, které beze zbytku pokrývají celou oblast medicíny biologie, ošetřovatelství a farmakologie.

Kompletní seznam aktuálně dostupných EIZ lze najít v Portálu elektronických zdrojů.

Zde jsou vybrány nejdůležitější a nejvyužívanější z nich:

2.2.1 SEZNAM EIZ DOSTUPNÝCH V NLK

2.2.1.1 BIBLIOGRAFICKÉ ZDROJE

Obsahuji bibliografické záznamy - identifikační a věcný popis primárních dokumentů (monografii, článků z časopisů, příspěvků z konferenci atd.). Mohou obsahovat abstrakt nebo anotaci, neobsahují plný text dokumentu. Účelem je poskytnout uživateli přesné údaje o obsahu dokumentu, aby mohl vyhodnotit relevanci dokumentu pro svou informační potřebu.

BIBLIOGRAPHIA MEDICA ČECHOSLOVACA

BMČ je registrující národní bibliografií oboru medicíny a zdravotnictví. Tento volný zdroj obsahuje záznamy odborných dokumentů vydávaných od roku 1947 na území ČR a

[45] BOLDIŠ, Úvod do problematiky elektronických informačních zdrojů, 2003

[46] SÝKOROVÁ, Elektronické informační zdroje v medicíně, 2009, s. 25

SR (SR do roku 1996) a odborné práce českých a slovenských autorů ze zahraničí (bohemika a slovacika), především monografie, články, recenze, referáty a abstrakta. Producentem databáze je Národní lékařská knihovna.V elektronické podobě jsou pracovány ročníky 1953-1956, 1958, 1961-1964, 1967-současnost.

BIBLIOGRAPHIA MEDICA SLOVACA

Volná databáze Bibliographia Medica Slovaca je registrující bibliografie slovenské literatury a dokumentů slovenských autorů v oblasti medicíny, zdravotnictví a příbuzných oborů. Oddělila se v roce 1996 od BMČ.

ELECTRONIC JOURNALS LIBRARY - ELEKTRONISCHE ZEITSCHRIFTENBIBLIOTHEK (EZB)

Elektronický portál zpřístupňuje elektronická periodika různých oblastí. Universitätsbibliothek Regensburg jej vytváří spolu s více než 500 světových knihoven. Pro ČR je garantem portálu Národní knihovna. Uživatelské rozhraní je pouze v angličtině a němčině. Záznamy obsahují základní údaje o časopisech a jejich dostupnosti.

Přístupnost jednotlivých periodik je barevně rozlišena na volné (zelená), přístupné pro uživatele NLK (oranžová), částečně přístupné (oranžová + červená) a nepřístupné – pouze abstrakta (červená).

Licencované zdroje zahrnuté do konta EZB NLK:

- American Physiological Society
- EBSCOhost
- Informaworld/Taylor&Francis
- LWW
- Nature
- ProQuest
- ScienceDirect
- SCIENCE
- SpringerLink
- Wiley InterScience/Blackwell

EMBASE

Embase (Excerpta Medica Database) je významná databáze v oboru medicíny s důrazem na farmakologii obsahuje 24 mil. Záznamů a více než 7 600 recenzovaných titulů periodik47. Velkou část tvoří evropské tituly periodik. NLK má přístup k záznamům od roku 1980 do současnosti.

MEDLINE

MEDLINE Národní lékařské knihovny USA je nejstarší a jednou z nejdůležitějších medicínských databází. Obsahuje přes 19 mil. citací článků zaměřených především na biomedicínu[48]. NLK nabízí přístup od roku 1950 do současnosti

OVID BIOLOGICAL ABSTRACTS

Báze společnosti BIOSIS se věnuje oblasti biologie, biomedicíny, biochemie, biotechnologie, botaniky, ekologie, mikrobiologie, farmakologie a dalších. Obsahuje databázi Biological Abstracts. Dostupné jsou roky 1990-2004.

OVID EVIDENCE BASED MEDICINE REVIEWS

Vybrané databáze se pokrývají problematiky medicíny založené na důkazu:

- ACP Journal Club 1991-2009
- Cochrane Central Register of Controlled Trials
- Cochrane Database of Systematic Reviews
- Cochrane Methodology Register
- Database of Abstracts of Reviews of Effects
- Health Technology Assessment
- NHS Economic Evaluation Database
- EBM Reviews Full Text

---

[47] Elsevier (firma), Embase: biomedical answers, 2011

[48] National Institutes of Health (Spojené státy americké), National Library of Medicine, Medline: Fact Sheet, 2004

PUBMED

Je volně přístupná databáze Národní lékařské knihovny USA. Obsahuje přes 21 milionů citací z databáze MEDLINE a dalších odborných časopisů a e-knih[49]. Nabízí také propojení na fulltexty a další zdroje.

BIOMEDCENTRAL

Bezplatně zpřístupňuje přes 200 open access titulů časopisů v oboru medicíny a biologie. Fulltexty jsou uloženy v PubMedCentral.

SCOPUS

Licencovaná bibliografická databáze společnosti Elsevier obsahuje dokumenty z oblasti medicíny (kompletní databáze Medline), přírodních věd, techniky, společenských věd, psychologie, ekonomiky, polnohospodářství a vědy o životním prostředí. Zahrnuje více než 19 tisíc titulů od 5 tisíc mezinárodních vydavatelů[50].

WEB OF SCIENCE

Služba společnosti Thomson Reuters poskytuje přístup zejména k citačním rejstříkům a zdrojů z oblasti přírodních, společenských a humanitních vědy, umění a dalších disciplín.

Citační databáze pro NLK:

- Science Citation Index Expanded (1945+)
- Social Science Citation Index (1980+)
- Arts&Humanities Citation Index (1980+)
- Conference Proceedings Citation Index-Science (1990+)
- Conference Proceedings Citation Index –Social Science &Humanitis (1990+)

Chemické databáze pro NLK:

- Index Chemicus (1993+)

---

[49] National Center for Biotechnology Information (Spojené státy americké), PubMed, 2012

[50] Elsevier (Firma), About Scopus, 2012

- Current Chemical Reactions (1986+)

2.2.1.2 PLNOTEXTOVÉ ZDROJE

V plnotextových zdrojích zpřístupňují plné texty dokumentů v digitální podobě (HTML, PDF, naskenované obrazy dokumentu).

CUMULLATIVE INDEX OF NURSING AND ALLIED HEALTH LITERATURE (CINAHL) WITH FULL TEXT (PŘES EBSCOHOST WEB)

Databáze obsahuje asi 2 mil. článků z téměř 3 000 periodik z oblasti ošetřovatelství a pomocných zdravotnických oborů. Fulltexty článků jsou přístupné u více než 600 časopisů[51]. Retrospektiva zpracování sahá do roku 1981. Producentem databáze je EBSCO.

EBSCOHOST

Databáze obsahuje množství databází různých vědeckých oborů a tisíce titulů elektronických časopisů.

Díky projektu Národní knihovny[52] má NLK přístup do databází:

- Academic Search Complete - multidisciplinární plnotextová databáze, obsahuje rovněž některé biomedicínské tituly s plnými texty
- Business Source Complete
- GreenFILE
- Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA)
- Regional Business News

[51] EBSCO Publishing (firma), CINAHL® with Full Text, 2012

[52] VZ09006 Národní knihovna ČR – zabezpečení elektronických zdrojů pro výzkum, vývoj a inovace schválený v rámci veřejné soutěže programu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy „Informační zdroje pro výzkum – INFOZ“

PROQUEST

V databázi ProQuest má NLK přístup do více než 2100 fulltextových časopisů z medicíny a příbuzných oborů v databázi Health & Medical Complete[53].

Dostupné databáze:

- ProQuest **Health & Medical Complete**
- ProQuest **Medical Evidence Matters**

PUBMEDCENTRAL

Volně přístupný digitální archiv plných textů odborných článků z časopisů z oblasti biologie a medicíny vytváří US National Institutes of Health.

WILEY ONLINE LIBRARY

Zpřístupňuje plné texty některých časopisů vydavatelství Wiley z oboru obchodu, chemie, počítačové vědy, věd o zemi, vzdělávání, inženýrství, práva, biologických věd, matematiky a statistiky, medicíny, fyzika a astronomie, polymerů, psychologie a společenských věd.

2.3 PORTÁL MEDVIK

Portál Medvik spustila NLK v roce 2006. Během posledních let se ale požadavky uživatelů i knihovny značně proměnily. Se stále dokonalejšími search enginy internetových vyhledávačů se pro uživatele stává vyhledávání pomocí složitě konstruovaných rešeršních dotazů nepříjemným a nepřirozeným a jsou tak ochuzeni o relevantní výsledky a navazující služby. Očekávají jednoduché rozhraní, v němž mohou svůj dotaz položit nejlépe v přirozeném jazyce a plnotextové vyhledávání, které po zadání jednoduchého dotazu vrátí relevantní výsledky.

Portál Medvik zpřístupňoval po svém vzniku bibliografické databáze z produkce NLK - katalog Medvik, Bibliographia medica Čechoslovaca (BMČ), autoritní báze (soubory českých lékařských autorit - jmen osob a korporací) a tezaurus Medical Subject Headings (MeSH).

---

[53] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Odkazy a popis zdrojů, [2009]

Během času ale bylo třeba začlenit další systémy: Digitální knihovnu Kramerius, databáze BMČ a Portál e-zdrojů. Aby se k těmto datům dostali i uživatelé, bylo třeba dodatečných opatření. Bylo však zřejmé, že takové řešení není dostačující a efektivní.

Návrh řešení – nová verze portálu Medvik spuštěná v roce 2011 – tedy musel zahrnovat seskupení záznamů z uvedených databází a systémů do jediné databáze, jednoduché rozhraní, plnotextové hledání v integrovaných datech, fasetovou navigaci a výraznější možnost použití tezauru MeSH[54].

Obr. 5 – Úvodní stránka portálu Medvik

2.3.1 VYHLEDÁVÁNÍ V PORTÁLU

Základní hledání tvoří jediná řádka, která vzhledem kopíruje internetové vyhledávače, a je možné ji použít na všech stránkách portálu. Je založené na plnotextovém vyhledávání, uživatel tedy nemusí konstruovat složitý dotaz. Nespecifikovaný dotaz v přirozeném jazyce ale pochopitelně vede k velkému množství výsledků. Je možné je uspořádat podle relevance, data vydání, názvu a autora. Záznamy lze ukládat do schránky a dále je exportovat ve zvoleném formátu.

Po obou stranách obrazovky se nachází fasetová navigace. Pomocí klastrů výsledků je možné nespecifikovaný dotaz podle různých hledisek upřesnit a dostat relevantní

[54] KŘÍŽ, HORSÁK, MAIXNEROVÁ, ZINDULKOVÁ, JAROLÍMKOVÁ, LESENKOVÁ,BOUZKOVÁ, Integrované vyhledávání v informačních zdrojích Národní lékařské knihovny: výzva 21. století, 2011

výsledky, zvolením lokálních filtrů lze vybrat i více hledisek najednou.

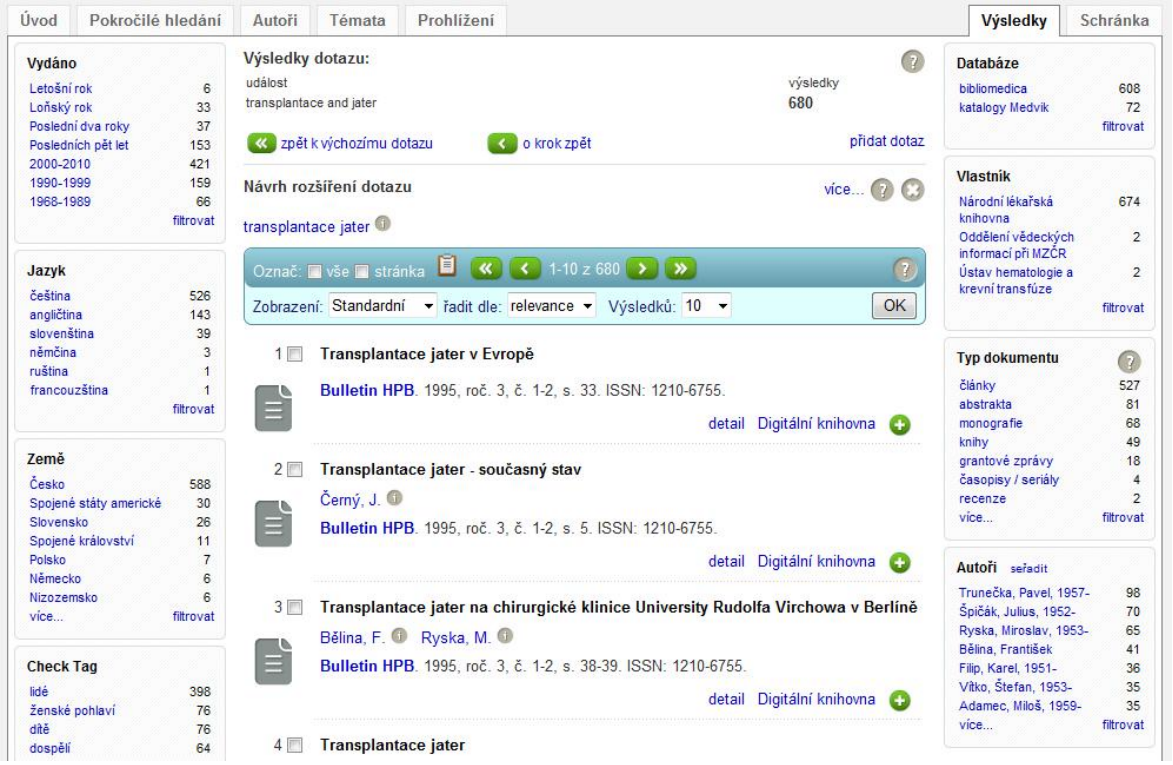

Obr. 6 – Zobrazení výsledků vyhledávání

Druhým způsobem je box rychlého vyhledávání na úvodní stránce. Je určený pro zadání rychlého specifického dotazu pro vyhledání dokumentu podle názvu, časopisu, předmětu, autorů a odborných akcí. Posledním způsobem je pokročilé hledání, které uživatelům umožňuje vyhledávat kombinováním dotazů pomocí logických operátorů.

2.3.2 POUŽITÍ TEZAURU MESH

Podmínkou nové verze portálu bylo viditelnější použití tezauru MeSH, protože uživatelé o jeho existenci nebo způsobu jeho použití pro vyhledávání často neví. Nyní mohou na úvodní stránce procházet jeho celou stromovou strukturu a zobrazit záznamy indexované vybraným deskriptorem. Nebo MeSH použít až při práci s výsledky, kde se zobrazuje dynamicky generovaný oblak hesel (tag cloud). Hesla jsou sémanticky rozdělena do hlavních 16 kategorií a velikost písma je založena na četnosti hesla při indexaci záznamů výsledků. Kliknutím je heslo zahrnuto do dotazu a seznam výsledků i klastrů se aktualizuje. Naopak při malém počtu výsledků tag cloud nabízí rozšíření dotazu. Pouhým klikáním, tedy bez vyhledávání hesel a logických operátorů, se uživatel dostane k relevantním výsledkům.

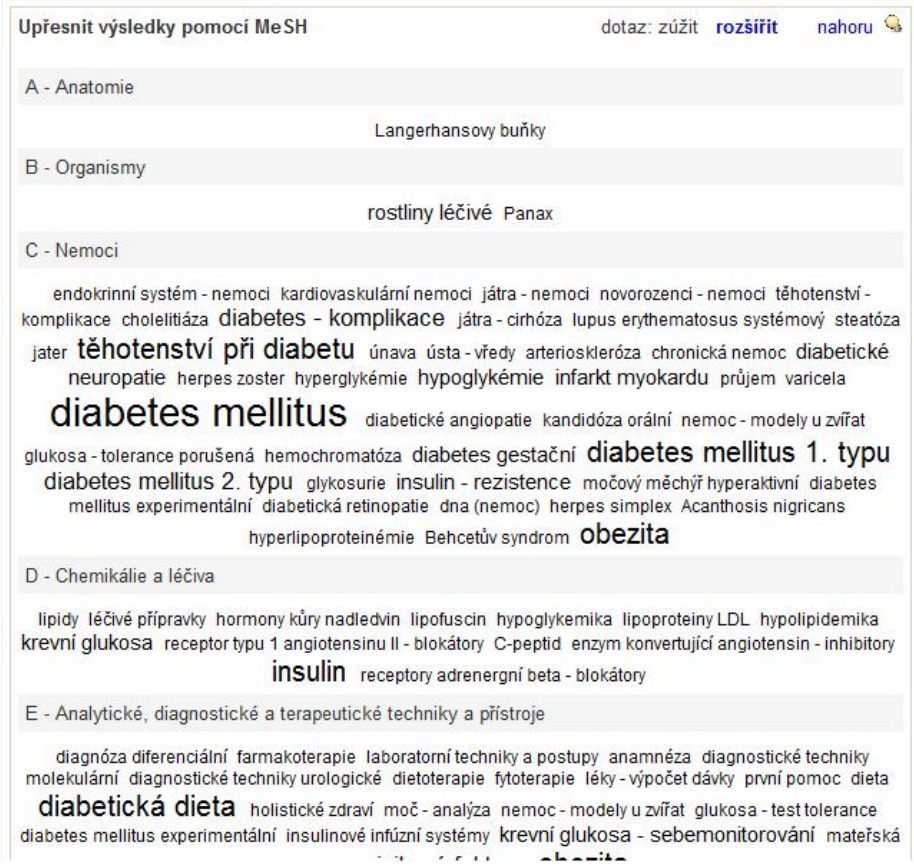

Obr. 7 – Oblak hesel MeSH pro množinu výsledků hledání

2.3.3 SLUŽBY V PORTÁLU MEDVIK

Pokud uživatel již našel, co potřebuje, měl by svou pozornost zaměřit na lištu služeb. Ta nabízí odkazy na plné texty v Digitálním archivu NLK, objednání kopie, zobrazení detailu a abstraktu, objednání digitální kopie - služba E-books On Demand atd.

V detailu záznamu se nacházejí všechny informace o dokumentu, persistentní odkaz na zobrazení záznamu, citace dokumentu a možnost sdílet záznamy v sociálních sítích a odkazových službách. Prozatím nelze zobrazit dostupnost exemplářů dokumentu v NLK a ostatních knihovnách systému Medvik, tento problém řeší prolinkování do staré verze portálu, odkud je možné realizovat výpůjčku nebo rezervaci. Tento nedostatek vyřeší až další plánovaná etapa vývoje portálu, stejně jako zobrazení článků u záznamů zdrojových časopisů a sborníků[55].

[55] KŘÍŽ, HORSÁK, MAIXNEROVÁ, ZINDULKOVÁ, JAROLÍMKOVÁ, LESENKOVÁ,BOUZKOVÁ, Integrované vyhledávání v informačních zdrojích Národní lékařské knihovny: výzva 21. století, 2011

2.3.4 ZÁVĚR

Jak je vidět, nová verze portálu kombinuje jak požadavky zkušených rešeršérů na použití tezaurů logických operátorů, pravostranného rozšíření nebo souborů autorit, tak nové trendy vyžadující jednoduchost. Stává se tedy moderním nástrojem pro snadné a efektivní vyhledávání.

Problémem portálu jsou ale navazující služby. Z nové verze portálu není možné požádat o vypůjčení nebo rezervaci dokumentu. Uživatel je přesměrován do původní verze portálu s odlišným rozhraním. Stejně tak pokud si chce objednat kopii dokumentu, musí vyplnit prolinkovaný formulář na webových stránkách NLK.

Nedostatek vidím také v absenci vyhledávání podle plného textu. Pokud uživatel vyžaduje z BMČ dokument s dostupným fulltextem, musí zdlouhavě procházet detaily všech vyhledaných záznamů dokumentů; navíc je možné, že ani u jednoho z nich plný text neexistuje.

Ohlasy jsou přesto prozatím pozitivní[56], na základě zpětné vazby uživatelů se rozšiřují plány na funkce a služby portálu, které knihovna realizuje v některé z dalších etap jeho vývoje.

[56] tamtéž

2.4 PORTÁL MEDGATE

NLK nabízí uživatelům, kteří se špatně orientují v nabídce nebo vyhledávácím rozhraní on-line zdrojů, možnost federativního vyhledávání - z jednotného jednoduchého rozhraní centrálně vyhledávat ve volných a licencovaných informačních zdrojích a dál pracovat s nalezenými výsledky. Tato služba firmy SerialsSolutions se jmenuje 360 Search a doplňuje Portál elektronických zdrojů. Knihovna ji nabízí pod názvem MedGate - centrální vyhledávání v e-zdrojích NLK. Je určená pouze registrovaným uživatelů jak z lokální počítačové sítě, tak i vzdáleně[57].

Obr. 8 – Portál MedGate – tematické rozdělení zdrojů

Zdroje jsou podle obsahu přehledně zařazeny do tematických skupin. Pro snadné vyhledávání bez nutnosti procházení jednotlivých zdrojů je samostatně vyčleněna skupina plných textů. Pro vyhledávání je možné zvolit všechny zdroje, jednotlivé skupiny databází nebo konkrétní zdroj.

2.4.1 VYHLEDÁVÁNÍ V PORTÁLU MEDGATE

V portálu je možné vyhledávat dvojím způsobem – v základním a rozšířeném hledání. Rozšířené hledání nabízí kombinaci podmínek (název, autor, plnotextové hledání, klíčové slovo, předmět, abstrakt, ISSN, ISBN a libovolné - ve všech polích) pomocí logických operátorů.

---

[57] KŘÍŽ, HORSÁK, MAIXNEROVÁ, et al, Integrované vyhledávání v informačních zdrojích Národní lékařské knihovny, 2011

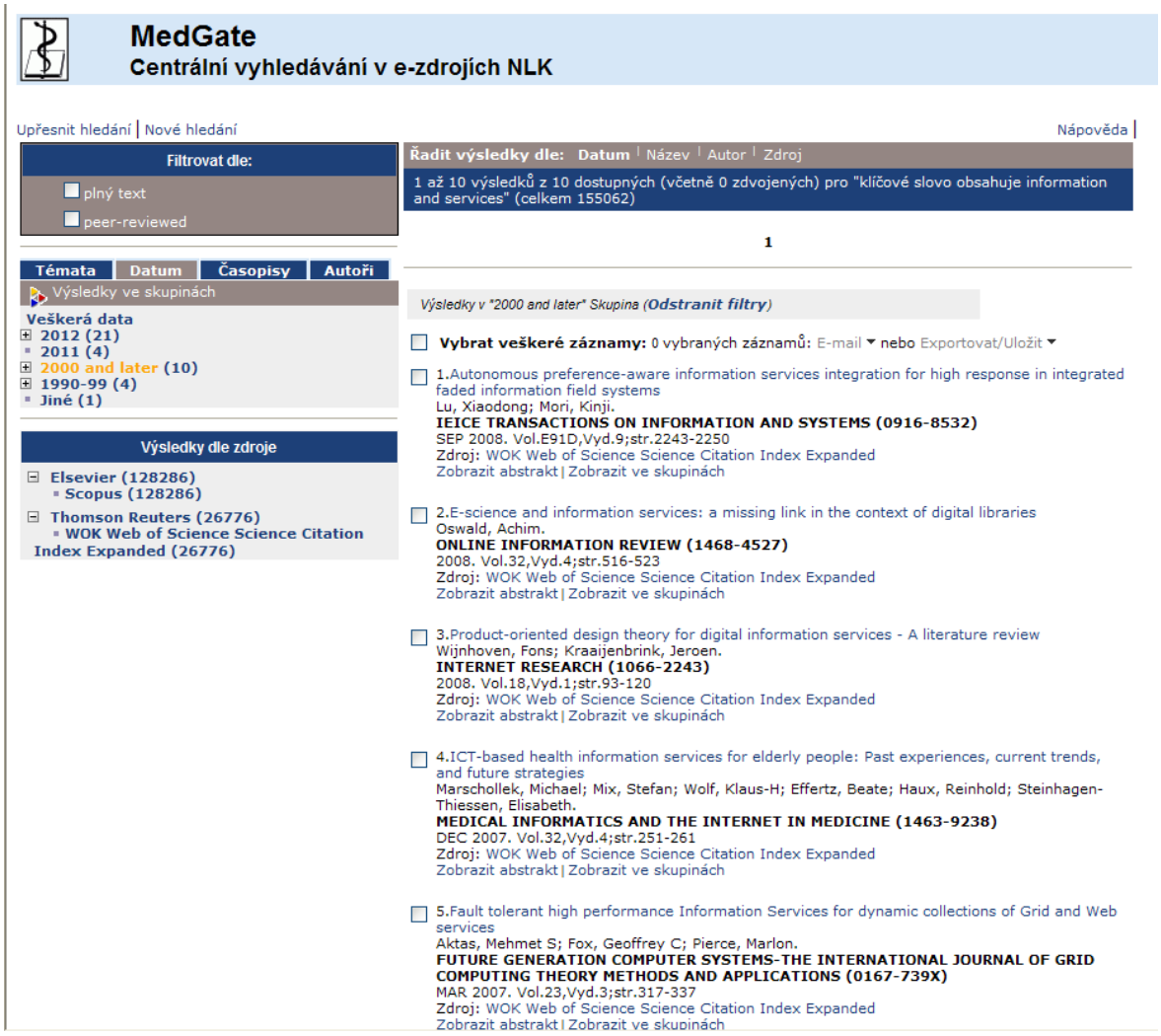

Obr. 9 – Portál MedGate – výsledky vyhledávání

Výsledky vyhledávání je možné řadit podle data publikování, názvu, autora či zdroje záznamu a dál pracovat pomocí filtru - omezit na záznamy s dostupným fulltextem, nebo na peer-reviewed zdroje. Užitečným nástrojem jsou klastry, které řadí výsledky do skupin. Uživatel tak může zobrazit záznamy podle tématu, data vydání, zdrojového časopisu, autora a zdroje. Exportovat vybrané výsledky je možné v různých citačních formátech (EndNote, ProCite) nebo jako html a prostý text.

2.4.2 ZÁVĚR

Portál MedGate zastává významné místo mezi službami, které NLK nabízí. Jednoduché a funkční uživatelské rozhraní, množství kvalitních zdrojů a snadné vyhledávání a další práce s výsledky hledání z něho dělají moderní a praktický nástroj k vyhledávání především plných textů odborných článků.

Minimální propagace tohoto nástroje, ať už na webových stránkách knihovny nebo v odborné literatuře, ho bohužel staví do pozadí zájmu uživatelů, ačkoliv jsou právě plné texty článků uživateli nejžádanější formou dokumentu.

2.5 PORTÁL ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Nabídka elektronických informačních zdrojů se velmi často mění, přesto by uživatel vždy měl mít k dispozici přesný a aktuální seznam zdrojů, které může skutečně využívat. Ačkoliv se NLK snažila vzrůstající problém řešit vlastními prostředky, na konci roku 2007 sáhla po komerčním nástroji firmy SerialsSolutions 360Core. Výhodou tohoto řešení je aktuální přehled přístupných zdrojů pro uživatele NLK, navíc informace o jejích zdrojích mohou využívat i jiné knihovny a jejich uživatelé.

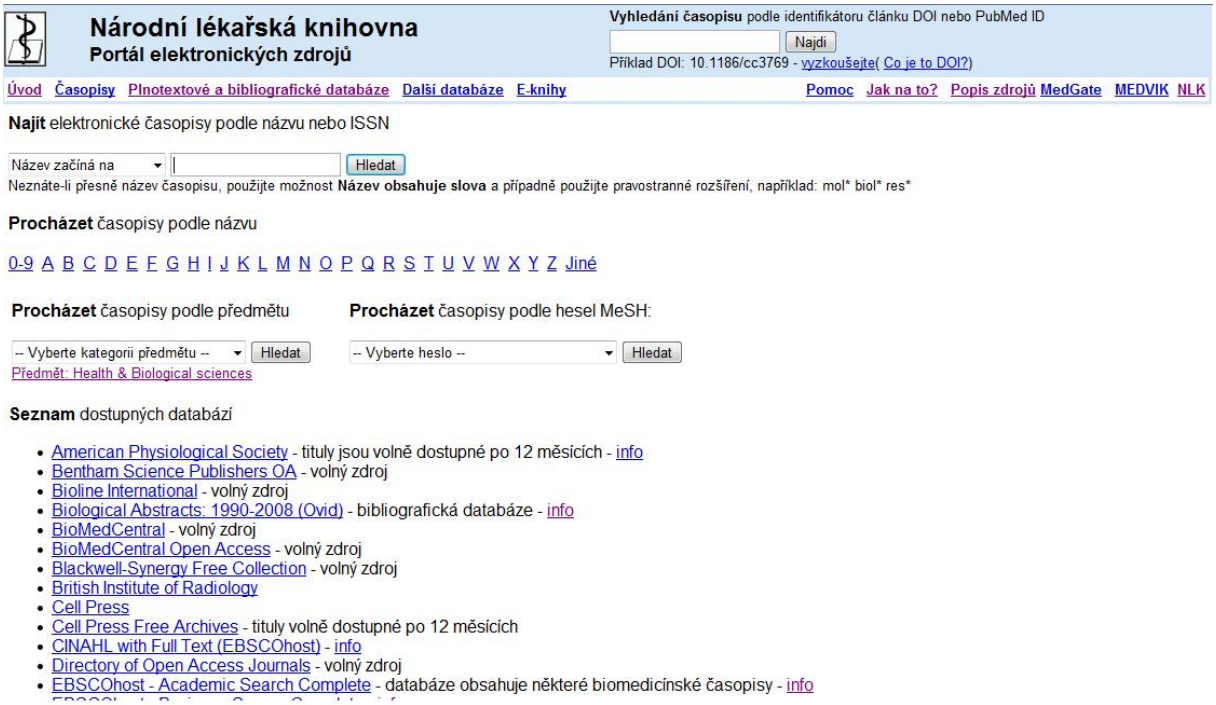

Obr. 10 – Uživatelské rozhraní Portálu e-zdrojů

360 Core sestává z administračního rozhraní, pro správu EIZ a generování statistik o využívání zdrojů. Druhou složkou je uživatelské rozhraní, které je možno zobrazit převážně v češtině. Pokud to není v rozporu s licenčními podmínkami zdroje, je uživateli umožněn vzdálený přístup.

V současné době lze přes Portál e-zdrojů využít množství bibliografických a plnotextových databází, prozatím přes 30 e-knih a volné zdroje, které mohou navštívit i neregistrovaní uživatelé. Naopak z licencí některých předplacených zdrojů vyplývá, že přístup k nim mají uživatelé pouze z počítačové sítě v budovách NLK.

2.5.1 VYHLEDÁVÁNÍ V PORTÁLU

Ze zobrazeného seznamu zdrojů je možné podle zvoleného kritéria vybrat takové zdroje, které odpovídají požadovanému předmětu (pro uživatele NLK je vyčleněna kategorie Health & Biological sciences), prvním písmenům z názvu nebo podle hesla MeSH.

Vyhledávat v seznamu lze podle začátku názvu, slov z názvu či přesného zadání názvu a dále také podle přiděleného ISSN. Druhým způsobem vyhledávání dostupnosti plných textů je zadání digitálního identifikátoru DOI nebo PubMed ID. U vyhledaného titulu se zobrazují konkrétní dostupné ročníky a databáze, přes kterou je lze navštívit.

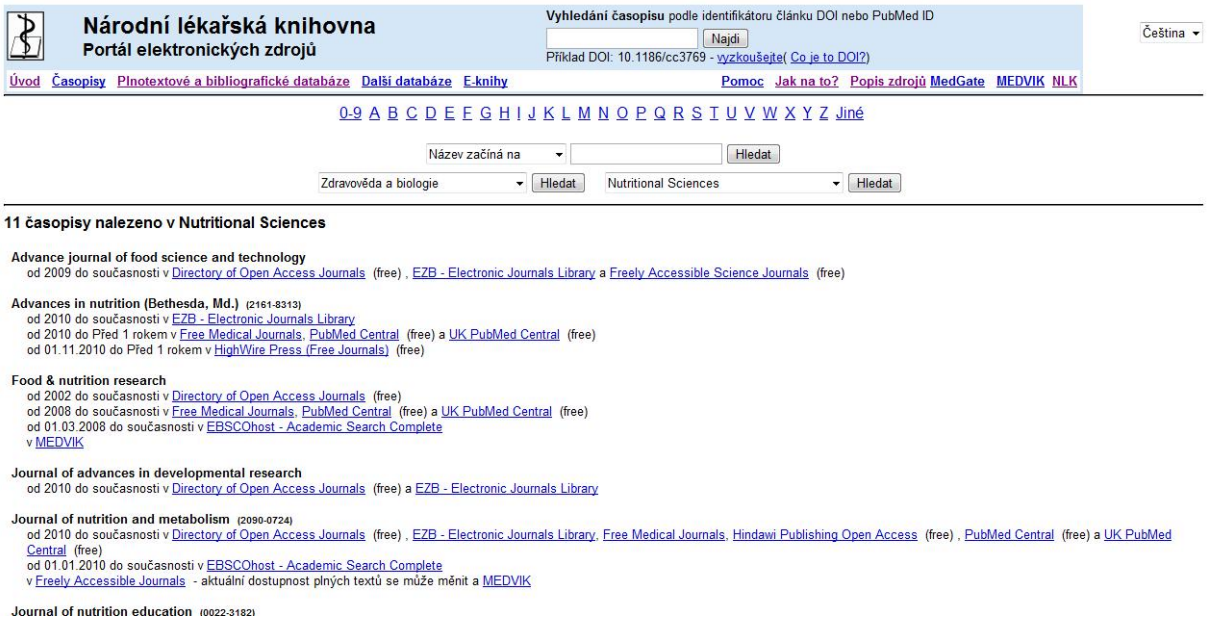

Obr. 11 – Zobrazení výsledků v Portálu e-zdrojů

Informace z Portálu e-zdrojů jsou propojeny s portálem Medvik, kde se u záznamu časopisu dynamicky zobrazí odkazy na plné texty. A naopak v některých případech záznamů časopisů v Portálu e-zdrojů je možné přejít na portál Medvik a využít navazujících služeb (objednání kopie, výpůjčka, MVS).

2.5.2 ZÁVĚR

Dosavadní zkušenosti s Portálem e-zdrojů jsou pozitivní. Jednoduché ovládání přilákalo k použití portálu mnoho uživatelů, od spuštění statistiky strmě rostly. Graf 2 zobrazuje počet kliknutí na odkaz na e-zdroj (počet přístupů z jednotlivých přístupových

bodů – portálu e-zdrojů, seznamu on-line zdrojů a záznamů v portálu Medvik)[58]. Portál kompletně informuje o dostupnosti elektronických zdrojů v NLK nebo případně v jiných knihovnách. Předností portálu je také utříděný „rozcestník“ po volných zdrojích pro neregistrované uživatele.

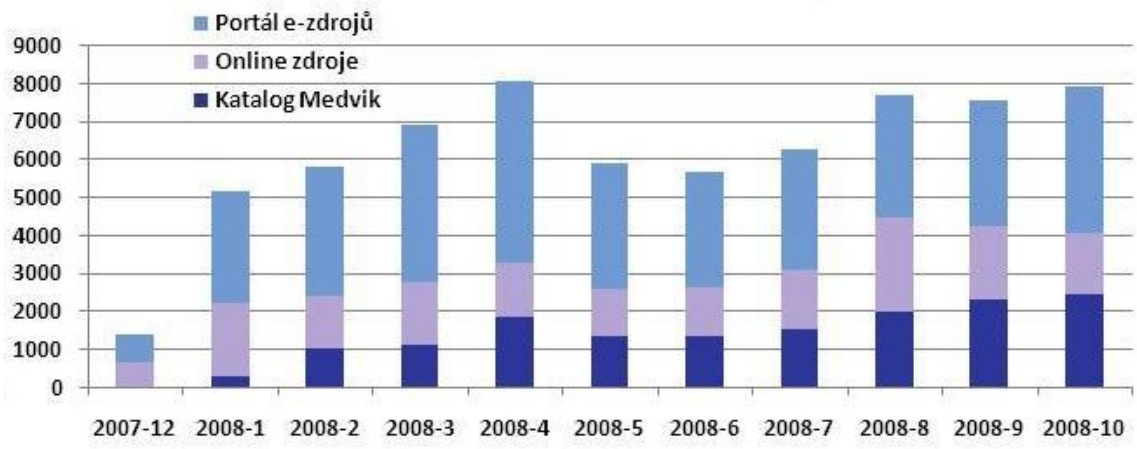

Graf 2 – Počet využití odkazů na e-zdroj (prosinec – říjen 2008)[59]

2.6 DIGITÁLNÍ KNIHOVNA NLK

Ztráta dokumentů vytištěných na kyselém papíře a poškození často používaných dokumentů je celosvětovým problémem. Národní lékařská knihovna se v roce 2004 zapojila do programu MK ČR VISK 6 „Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica“ a v roce 2008 do programu MK ČR VISK 7 „Národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius“[60].

Aby tyto dokumenty nabídla uživatelům, vypracovala NLK projekt, jehož cílem je vytvoření Digitální knihovny (DK) k trvalému uchovávání a zpřístupnění tradičních i

[58] KŘÍŽ, HORSÁK, MAIXNEROVÁ,BOUZKOVÁ, Služby portálu elektronických zdrojů NLK, 2008

[59] Tamtéž

[60] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, HORSÁK, BOUZKOVÁ, Dlouhodobá ochrana dat v Národní lékařské knihovně, 2010, s. 118

elektronických odborných zdravotnických informací[61]. Naplňuje tak představy formulované v Koncepci trvalého uchování knihovních sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR.

Digitální knihovna je v provozu od roku 2008 v systému Kramerius[62]. Registrovaní uživatelé ji najdou na adrese http://www.medvik.cz/kramerius. Do konce roku 2013 by měla obsahovat 1120 dokumentů tzn. přes 150 000 stran včetně 3500 závěrečných prací, přičemž třetina obsahu byla získána digitalizací [63]. Volné přístupné jsou pouze dokumenty dané ochrannými lhůtami definovanými v autorském zákoně, popřípadě takové, u kterých byl tento druh přístupu vymezený ve smlouvě s nakladatelem/autorem.

2.6.1 OBSAH DK NLK

Digitální archiv obsahuje

- digitalizovaná tištěná periodika a monografie
- digitalizované staré tisky
- elektronické časopisy
- závěrečné grantové zprávy Interní grantové agentury (IGA) MZ ČR
- konferenční materiály
- digital-born dokumenty[64]

Knihovnu lze použít nejen pro digitalizované, ale i pro digital-born dokumenty. NLK v této souvislosti navázala spolupráci s českými nakladateli odborných biomedicínských periodik a usiluje o možnost zpřístupnění elektronických verzí těchto periodik v DK, jejich

---

[61] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, HORSÁK, BOUZKOVÁ, Rozvoj digitálního archivu Národní lékařské knihovny ve spolupráci s vydavateli a autory vědeckých lékařských informací, 2009, s. 98

[62] Software Kramerius s otevřeným zdrojovým kódem produkuje Qbizm Technologies. Na jeho vývoji spolupracují Národní knihovna ČR, Knihovna Akademie věd ČR a Moravská zemská knihovna v Brně a je financován dotacemi Ministerstva kultury ČR a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

[63] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, BOUZKOVÁ, et al, Digitální knihovna Národní lékařské knihovny - archivace a online zpřístupnění plných textů vědeckých publikací ve zdravotnictví, 2012, s. 199

[64] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, HORSÁK, BOUZKOVÁ, Dlouhodobá ochrana dat v Národní lékařské knihovně, 2010, s. 122

uchovávání a propojení s databází Bibliographia medica Čechoslovaca. Uživatel se tedy dostane k plnému textu v DK - životnost odkazu v bibliografickém záznamu není závislá na uložení dokumentu u nakladatele (URL adresa), které se může v průběhu času měnit nebo zaniknout. V případě zájmu mohou nakladatelé uzavřít s NLK smlouvu o poskytování elektronických zdrojů podle § 51 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Na základě této smlouvy může nakladatel stanovit, zda budou dokumenty přístupné všem nebo pouze registrovaným uživatelům a zpoždění zveřejnění elektronické po tištěné verzi[65].

Pro možnost ukládání a zpřístupňování výzkumných zpráv, konferenčních materiálů, prezentací, preprintů, výukových a dalších materiálů spolupracuje knihovna rovněž přímo s autory. Ti uzavírají s NLK licenční smlouvu o podmínkách užití díla ve smyslu zákona o právu autorském 121/2000 Sb.

DK obsahuje i závěrečné grantové zprávy Interní grantové agentury (IGA) MZ ČR od roku 1996. V tištěné podobě NLK uchovává pouze jeden exemplář pro prezenční studium. Zpřístupnění elektronických verzí těchto dokumentů v souladu s autorským zákonem je řešením projektu „Archivace a online zpřístupnění plných textů vědeckých publikací pro podporu rozvije vědy a vzdělávání lékařských a nelékařských oborů“ podpořeného IGA MZ ČR[66].

DK obsahuje i dokumenty vydávané pod licencí Creative Commons (CC), která vychází z toho, že se autor vzdává některých z práv k duševnímu vlastnictví a umožňuje tak legální sdílení a využití svého díla. Česká verze CC byla schválena v roce 2009.

---

[65] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, HORSÁK, BOUZKOVÁ, Rozvoj digitálního archivu Národní lékařské knihovny ve spolupráci s vydavateli a autory vědeckých lékařských informací, 2009, s. 99-100

[66] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, BOUZKOVÁ, et al, Digitální knihovna Národní lékařské knihovny - archivace a online zpřístupnění plných textů vědeckých publikací ve zdravotnictví, 2012, s. 198

2.6.2 DIGITALIZACE DOKUMENTŮ

Množství digitalizovaných dokumentů závisí především na finančních možnostech NLK, pravidla programů VISK totiž vyžadují spoluúčast příjemce, a dále také na omezeném počtu digitalizačních pracovišť (prozatím 1[67]) a jeho rychlosti zpracování.

V první řadě se digitalizují dokumenty na kyselém papíru a často používané příručkové publikace, od kterých knihovna vlastní pouze jeden výtisk. U značně poškozených exemplářů mají uživatelé k dispozici pouze digitální kopii. Každý digitalizovaný dokument je kontrolován v Registru digitalizace[68], jestli jej už nedigitalizovala jiná instituce v ČR.

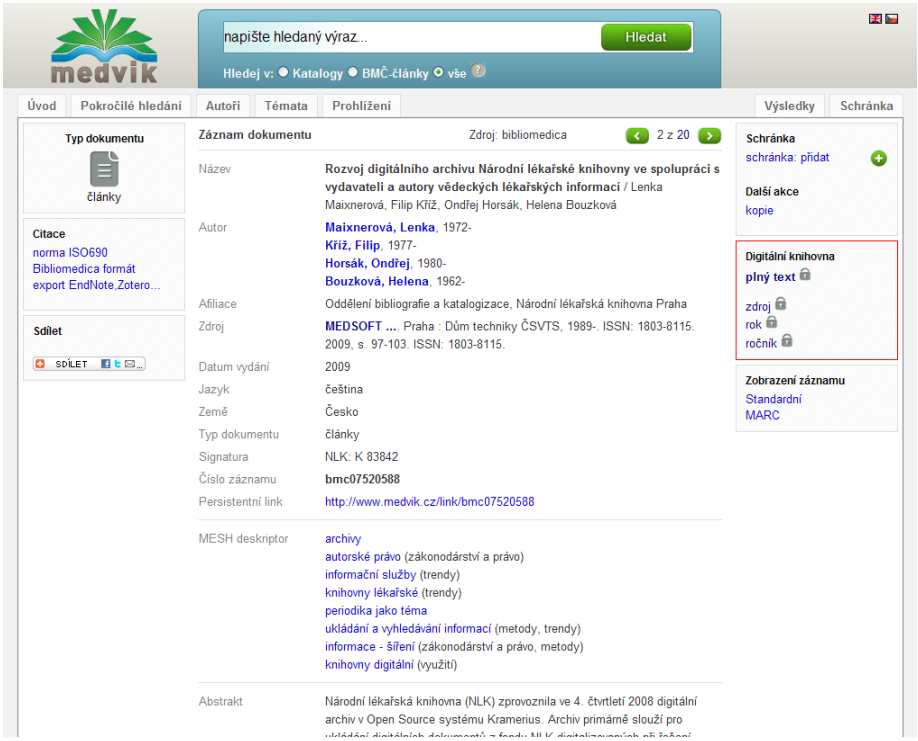

Obr. 12 – Propojení bibliografického záznamu článku v BMČ s Digitálním archivem

Digitalizovaný dokument je poté URL odkazy propojen s bibliografickým záznamem dokumentu v systému Medvik, popř. je vytvořen nový záznam. U dokumentů, které se analyticky zpracovávají (periodika, sborníky, grantové zprávy), jsou propojeny jednotlivé digitalizované části s databází BMČ. Struktura metadat v BMČ a DK nemusí být vždy

[67] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, HORSÁK, BOUZKOVÁ, Dlouhodobá ochrana dat v Národní lékařské knihovně, 2010, s. 119

[68] Registr digitalizace - evidence digitalizovaných dokumentů a sledování procesu zpracování http://www.registrdigitalizace.cz/rdcz/

shodná, proto vytvořený dynamický linkovací mechanismus odkáže uživatele na nejbližší úroveň metadat (článek, číslo, ročník, titul)[69].

2.6.3 ZÁVĚR

Digitální knihovna NLK zajišťuje ochranu a usnadňuje přístup k ohroženým i novým dokumentům. Umožňuje (pokud je to v souladu s autorským zákonem a licenčními podmínkami) zobrazení plných textů dokumentů pomocí vzdáleného přístupu uživatelem bez nutnosti fyzicky knihovnu navštívit nebo si objednat kopii.

Ačkoliv se počet uložených dokumentů neustále zvyšuje, přírůstek je kvůli rychlosti zpracování na omezeném počtu digitalizačních pracovišť nízký.

Cílem NLK pro následující roky je zajistit finanční a personální zabezpečení provozu digitální knihovny, trvale zabezpečit ochranu a zpřístupňování dat a metadata.

Další rozvoj digitální knihovny představuje plán archivace dokumentů samotnými autory, kteří by tak získali spolehlivé úložiště svých děl a možnost zpřístupnit je pro uživatele NLK. V současnosti se diskutuje o funkcích a možnostech takového systému a formátech dokumentů, které by bylo možno ukládat.

---

[69] MAIXNEROVÁ, KŘÍŽ, HORSÁK, BOUZKOVÁ, Dlouhodobá ochrana dat v Národní lékařské knihovně, 2010, s. 120

3. NLK NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Sociální sítě v posledních letech svého vývoje zaznamenaly strmý nárůst počtu uživatelů. Staly se součástí běžného života téměř všech a pravděpodobně se budou i nadále rozvíjet, ačkoliv předvídat jejich budoucnost není snadné. Jisté ale je, že představují levný a jednoduchý nástroj pro komunikaci s uživateli a šíření povědomí o službách obzvláště vhodný pro knihovny. Je ovšem potřeba propagovat knihovnu správnými prostředky.

NLK ze sociálních sítí používá pouze Facebook. Ačkoliv existuje celá řada dalších sítí, jako např. Twitter, Google+, foto sociální sítě Flickr, Picaso, Photobucket, Rajče.net, pro sdílení videa YouTube nebo Vimeo a pro textové formáty Slideshare či Prezi. Používaný Facebook je ale stále, co do počtu uživatelů, nejrozšířenější.

Aby knihovna mohla efektivně komunikovat s uživateli, je třeba, aby se co největší možná část z nich stala pravidelnými čtenáři jejích příspěvků, reagovala na ně a sdílela je. Fan box na stránkách NLK již je, měl by se objevovat mnohem častěji v newslettrech, vizitkách, letácích a plakátech.

V ČR má Facebook 3 660 680 uživatelů, nejpočetnější skupinou, která tvoří téměř tři čtvrtiny uživatelů v ČR, jsou mladí lidé do 34 let[70]. Ti mají mezi „přáteli“ stovky lidí a sledují nespočet stránek dalších subjektů. Takové množství informací vede k nechuti číst dlouhé texty, je tedy nutné dbát na zajímavou vizuální stránku sdělení.

[70] Candytech, Czech Republic Facebook Statistics, 2012

3.1 PREZENTACE NLK NA SOCIÁLNÍ SÍTI FACEBOOK

Obr. 13 - Profil NLK na sociální sítí Facebook

Podíváme-li se na profil NLK, uvidíme pravý opak. Už profilová fotografie, stejně jako všechny ostatní v albech, vysílá sdělení. Mladé uživatele může utvrzovat v názoru, že knihovna je přísně tiché místo plné starých zaprášených knih. Společným znakem fotografií je navíc nízká kvalita. Lépe zvolené ilustrační fotografie mohou uživatele přesvědčit, že je knihovna příjemným místem pro studium, kde milý personál zařídí, co klient potřebuje. Stejný problém vykazují i sdílené příspěvky, které sklouzly k jednoduchým oznámením aktuálního dění, jako je vyzvedávání objednávek, nové číslo časopisu Lékařská knihovna apod. Ve smyslu marketingu fungující příspěvek musí vyvolat reakci, diskusi, sdílení[71].

Je ale třeba zmínit, že několik nesmělých pokusů se také objevilo. Např. příspěvek z 23. 11. 2011:

„Tip na vánoční dárek: digitální kopie publikace z historického fondu NLK. Prostřednictví služby EOD si můžete nechat vytvořit digitální kopii publikace vydané cca

[71] BIERNÁTOVÁ, Social media marketing a knihovny, 2011

do roku 1920. V portálu Medvik jsou záznamy na tyto publikace označeny logem EOD. http://www.medvik.cz/bmc“,

nebo ze 4. 4. 2012:

„Do fondu NLK sháníme časopisy 1. LF UK, které vycházely po roce 1990: Puls a Skalpel. Odměna: roční registrace NLK zdarma (Skalpel máme č. 1 a 2 z r. 1990 a č. 1 z roku 1991)“.

Bohužel forma takové výzvy není nijak odlišena od ostatních příspěvků a zapadne.

Příkladem efektivnější a graficky pestřejší komunikace může být Knihovna univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Obr. 14 – Infografiky EIZ na sociální síti Facebook Knihovny univerzity Tomáše Bati ve Zlíně[72]

Nabídka EIZ v podání této knihovny je podána formou infografiky. Pomocí freewarových nástrojů lze pouze za cenu vloženého času a kreativity vytvořit nepřehlédnutelné informace a návody pro uživatele. Ti by tak získali efektivní zdroj

[72] BIERNÁTOVÁ, Social media marketing a knihovny, 2011

informací a nemuseli se spoléhat na to, co zapomněli z úvodní instruktáže při registraci a obsáhlé (pro neznalého uživatele nepřehledné) internetové stránky.

Další možností využití Facebooku jsou pozvánky na akce. Jde o jednoduchý nástroj, jak dát vědět o nejrůznějších soutěžích nebo vzdělávacích akcích. Velmi důležitou součástí marketingu na sociálních sítích je milá a vstřícná komunikace, je třeba na komentáře a dotazy uživatelů reagovat co nejdříve.

3.2 ZÁVĚR

Ačkoliv je NLK tradiční odbornou knihovnou s úzce vymezeným okruhem uživatelů, absence marketingu na sociálních sítích je pro ni do budoucnosti výzvou, není doménou pouze městských a obecních knihoven. Olga Biernátová, která je považována za jednu z největších propagátorek sociálních sítí v knihovnách říká:

„*Bavte se, protože Facebook není jen jeden z dalších oficiálních novinkových systémů, je místem, kde se snažíte udržet kontakt se svými uživateli a občasné uvolnění atmosféry vám nepřinese jen lepší image, ale třeba i více interakcí, které jinak postrádáte*.“[73]

Sociální sítě, ze kterých ale NLK využívá pouze Facebook, jsou velice levným a efektivním způsobem, jako komunikovat s uživateli a nabízet jim své služby. Stačí jen investovat trochu času a kreativity. Lepší využití takových nástrojů v NLK ale omezuje neexistující referát marketingu. Na propagaci knihovny navíc není vyčleněna z financí NLK žádná částka.

[73] BIERNÁTOVÁ, Social media marketing a knihovny, 2011

4. ZÁVĚR

Za posledních šest let prodělaly internetové informační služby NLK zásadní proměnu. Nový knihovnicko-informační systém, portál Medvik a řada elektronických zdrojů posunuly knihovnu mezi moderní, novým trendům odpovídající instituci. I díky těmto změnám získala nezastupitelnou roli v kolektivu zdravotnických knihoven a stala se předním zdrojem odborných informací pro lékaře, nelékařské obory, studenty i laiky. Vytváří národní oborovou bibliografii BMČ a český překlad tezauru MeSH. Zprostředkovává informace z nejvýznamnějších elektronických licencovaných zdrojů pro oblast medicíny a biologie, např. databáze Embase, Medline, CINAHL a Web of Science. NLK se v rámci možností snaží získávat další zdroje a chytrou akviziční politikou pokrýt všechny obory medicíny včetně ošetřovatelství a farmakologie. Preferencí a přání uživatelů se NLK snaží zjišťovat i pomocí zkušebních přístupů ke zdrojům (např. k databázím Lexicomp, UpToDate).

Skvrnou na fungování knihovny tak zůstávají problémy zcela praktické. Jak fond knihovny, tak i jeho výpůjční protokoly, jsou doslova rozťaty rušnou Sokolskou ulicí. Interiéry budov znemožňují ve větší míře vystavení dokumentů ve volném výběru, což je přesně opakem moderních požadavků na architekturu knihoven. Navíc vzdálené externí sklady značně prodlužují lhůty dodání dokumentu nebo jeho kopie uživatelům.

Nedostatkem elektronických informačních služeb je rozdělení přístupu do tří portálů. Ačkoliv představují moderní nástroje, které odpovídají současným požadavkům uživatelů na jednoduchost vyhledávání, jsou tyto tři portály výrazně oddělené a odlišné. Na uživatele je tak kladen nárok, aby věděli, co jim která služba nabízí, a jak v každém z jednotlivých prostředí vyhledávat. Sjednocení do jednoho portálu by tento problém vyřešilo.

Přestože NLK nabízí širokou paletu služeb, stává se, že někteří uživatelé o všech možnostech, včetně Portálu e-zdrojů nebo Centrálního vyhledávání MedGate, často nevědí. Tento jev způsobuje především nedostatečná propagace knihovny a jejích služeb mezi uživateli, potencionálními uživateli a v odborných publikacích. Podle údajů za rok 2010 je

ČR více než 40 000 lékařů[74] a téměř 300 lékařských knihovníků[75], přesto NLK vykazuje pouze 4 681 registrovaných uživatelů[76]. Nejpočetnější skupinu uživatelů tvoří studenti středních a vysokých škol[77], kteří po ukončení studia už registraci neobnovují. Zastavit tento odliv uživatelů a navázat těsnější vztahy s lékaři a nelékařskými profesemi je dalším z úkolů, které na NLK čekají.

I přes tyto nedostatky se ozývají povzbudivé ohlasy od uživatelů, především na odbornost a ochotu knihovníků, nezastupitelnost BMČ a dalších dostupných zdrojů. V průzkumu „Spokojenost se službami Národní lékařské knihovny" z roku 2012 ohodnotili respondenti nabídku služeb NLK průměrnou známkou 1,34, ochotu knihovníku pomoci pak průměrnou známkou 1,25 (1 - výborné, 5 - velmi špatné)[78].

Přeji tedy knihovně, aby se i přes omezené finanční a prostorové podmínky, stále zlepšovala v nabídce i kvalitě služeb a nadále informačně zajišťovala jak zdravotnické odborníky, tak lékařské knihovníky i laiky.

---

[74] Český statistický úřad, Česká republika v číslech 2011, 2012 [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/5A004C24CF/$File/14091123.pdf

[75] Národní lékařská knihovna (Praha, Česko), Roční výkaz knihovnicko-informačního pracoviště za rok 2011, 2012

[76] tamtéž

[77] LESENKOVÁ, Informační chování lékařských povolání ve vztahu k moderním knihovnicko-informačním službám ve zdravotnictví, 2010, s. 32

[78] LESENKOVÁ, BĚLÁČEK, SOLOVÁ, Dotazníkový průzkum „Spokojenost se službami Národní lékařské knihovny", provedla Národní lékařská knihovna 15.2. - 15.3. 2012

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ODBORNÝCH PRAMENŮ

About Scopus. Elsevier (Firma). *SciVerse: Open to accelerate science* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.info.sciverse.com/scopus/about>.

BIERNÁTOVÁ, Olga. Social media marketing a knihovny. In: *INFORUM 2011: 17. konference o profesionálních informačních zdrojích Praha, 24. - 26. 5. 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-06-11]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2011/biernatova-olga.pdf>.

BOLDIŠ, Petr. Úvod do problematiky elektronických informačních zdrojů. MathAn Praha. *Věda.cz: průvodce informacemi o vědě a výzkumu* [online]. 2003 [cit. 2012-04-27]. Dostupné z: <http://www.veda.cz/article.do?articleId=6069>.

BOUZKOVÁ Helena. MEDVIK®: medicínská virtuální knihovna: integrované informační prostředí pro zdravotnické knihovny České republiky. In *INFORUM 2007: 13. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích*, *Praha 22.-24. května 2007* [online]. Praha : Albertina icome Praha, 2007 [cit. 2012-01-07]. Dostupný z WWW: < http://www.inforum.cz/pdf/2007/bouzkova-helena.pdf >.

BOUZKOVÁ, Helena; VOTÍPKOVÁ, Marie; HLAVÁČKOVÁ, Ludmila; et al. *Národní lékařská knihovna : informační centrum medicíny*. 1. vyd. Praha : Jorika, 2001. 32 s. ISBN 80-238-7621-X.

BOUZKOVÁ, Helena; LESENKOVÁ, Eva. *Výroční zpráva o činnosti KLK SKIP za rok 2011* [online]. 24. 11. 2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://www.nlk.cz/informace-o-nlk/spoluprace/klub-lekarskych-knihoven/dokumenty/vyrocni-zprava-klk-za-rok-2011>.

CINAHL® with Full Text. EBSCO Publishing (firma). *EBSCOhost* [online]. 2012 [cit. 2012-05-19]. Dostupné z: <http://www.ebscohost.com/public/cinahl-with-full-text>.

Czech Republic Facebook Statistics. Candytech. Socialbakers: The Recipe for Social Marketing Success [online]. 2012 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/czech-republic>.

Česká republika v číslech 2011: Zdravotnictví. Český statistický úřad. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/5A004C24CF/$File/14091123.pdfČesko>.

Zákon č. 257/2001 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 36, s. 1658-1685. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/sb098-01.pdf>.

Embase: biomedical answers. Elsevier (firma). *Embase* [online]. 2011 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.embase.com/>.

HEJL, Zdeněk. Počet uživatelů Facebooku 2011. In: *Internetový magazín Portiscio: Blog o internetu a internetovém marketingu* [online]. 2011 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.portiscio.net/pocet-uzivatelu-facebooku>.

Informační služby. ŠVEJDA, Jan. In *KTD* : *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. 2003- [cit. 2012-06-03]. Systém č. 000001807. Dostupná z WWW: <http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>.

KŘÍŽ, Filip. *Projektování a implementace virtuálních knihoven v oblasti medicíny a zdravotnictví: na příkladu systému MEDVIK*. Praha, 2004. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Eva Bratková.

KŘÍŽ, Filip; HORSÁK, Ondřej; MAIXNEROVÁ, Lenka, et al. Integrované vyhledávání v informačních zdrojích Národní lékařské knihovny - Výzva 21. století. In. *Inforum 2011*. 2011.

KŘÍŽ, Filip; HORSÁK, Ondřej; MAIXNEROVÁ, Lenka; BOUZKOVÁ Helena. Služby portálu elektronických zdrojů NLK. *Lékařská knihovna: časopis pro knihovny a informační střediska ve zdravotnictví* [online]. 2008, č. 4 [cit. 2012-05-19]. ISSN 1211-

3255. Dostupné z: <http://www.nlk.cz/publikace-nlk/lekarska-knihovna/2008/2008-c-4/aktuality-nlk/2008-4-portal.pdf?searchterm=port%C3%A1l+>.

KŘÍŽ, Filip; HORSÁK, Ondřej; MAIXNEROVÁ, Lenka; ZINDULKOVÁ, Jana; JAROLÍMKOVÁ, Adéla; LESENKOVÁ, Eva; BOUZKOVÁ, Helena. Integrované vyhledávání v informačních zdrojích Národní lékařské knihovny: výzva 21. století. In: *INFORUM 2011: 17. konference o profesionálních informačních zdrojích Praha, 24. - 26. 5. 2011* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2011 [cit. 2012-04-19]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2011/kriz-filip.pdf>.

KŘÍŽ, Filip; MAIXNEROVÁ, Lenka; HORSÁK, Ondřej. Nové online služby Národní lékařské knihovny. In: *MEDSOFT 2011: sborník příspěvků*. Praha : Dům techniky ČSVTS, 1989-. 2011, s. 139-145.

LESENKOVÁ, Eva. *Informační chování lékařských povolání ve vztahu k moderním knihovnicko-informačním službám ve zdravotnictví*. Praha, 2010. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Milan Špála.

LESENKOVÁ, Eva; JAROLÍMKOVÁ, Adéla. I*nformační zdroje a služby pro medicínu* [online]. Praha: Národní lékařská knihovna, 2011 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://www.nlk.cz/sluzby/vzdelavani/vzdelavaci-akce/2011/narodni-lekarska-knihovna-informacni-zdroje-a-sluzby>.

MAIXNEROVÁ, Lenka. Bibliographia medica Čechoslovaca: historie, současnost a budoucnost. *Lékařská knihovna: Časopis pro knihovny a informační střediska ve zdravotnictví* [online]. 2011, roč. 16, č. 1-2 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.nlk.cz/publikace-nlk/lekarska-knihovna/2011/2011-c.1-2/bmc-historie-soucasnost-budoucnost>. ISSN 1804-2031.

MAIXNEROVÁ, Lenka; KŘÍŽ, Filip. Tezaurus Medical Subject Headings slaví 50. narozeniny. *Lékařská knihovna: Časopis pro knihovny a informační střediska ve zdravotnictví*, 2010, roč. 15, č. 3-4.

MAIXNEROVÁ, Lenka; KŘÍŽ, Filip; BOUZKOVÁ, Helena, et al. Digitální knihovna Národní lékařské knihovny - archivace a online zpřístupnění plných textů vědeckých

publikací ve zdravotnictví. In: *MEDSOFT 2012: sborník příspěvků*. Praha : Dům techniky ČSVTS, 1989-. 2012, s. 198-204.

MAIXNEROVÁ, Lenka; KŘÍŽ, Filip; HORSÁK, Ondřej; BOUZKOVÁ, Helena. Rozvoj digitálního archivu Národní lékařské knihovny ve spolupráci s vydavateli a autory vědeckých lékařských informací. In: *MEDSOFT 2009: sborník příspěvků*. Praha : Dům techniky ČSVTS, 1989-. 2009, s. 97-103.

MAIXNEROVÁ, Lenka; KŘÍŽ, Filip; HORSÁK, Ondřej; BOUZKOVÁ, Helena. Dlouhodobá ochrana dat v Národní lékařské knihovně - aktuální stav a problémy. In: *MEDSOFT 2010: sborník příspěvků*. Praha : Dům techniky ČSVTS, 1989-. 2010, s. 117-125.

MARVANOVÁ, Eva. 2006. Kvalitní webové stránky. *Knihovnický zpravodaj vysočina* [online]. 2006, roč. 6, č. 2, [cit. 2012-05-10]. Dostupný z WWW: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=749&idr=6&idci=15>.

Medline: Fact Sheet. National Institutes of Health (Spojené státy americké). National Library of Medicine. *National Library of Medicine* [online]. 2004 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: http://www.nlm.nih.gov/pubs/factsheets/medline.html#

National Center for Biotechnology Information (Spojené státy americké). *PubMed* [online]. 2012 [cit. 2012-05-19]. Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>.

Národní lékařská knihovna (Praha, Česko). *Národní lékařská knihovna* [online]. Praha: Národní lékařská knihovna, 2012 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.nlk.cz/>.

Národní lékařská knihovna (Praha, Česko). *Statut Národní lékařské knihovny*. Praha : Národní lékařská knihovna, 23. dubna 2002 [cit. 2012-03-29]. 5 s. Dostupné také z WWW: < http://www.nlk.cz/informace-o-nlk/zakladni-dokumenty/Statut_NLK.pdf>.

Národní technická knihovna (Praha, Česko). *Knihovní řád Virtuální polytechnické knihovny: pravidla poskytování služeb* [online]. Národní technická knihovna, 2010 [cit. 2012-05-17]. Dostupné z: <http://www.techlib.cz/cs/935-knihovni-rad/>.

Odkazy a popis zdrojů. Národní lékařská knihovna (Praha, Česko). *Národní lékařská knihovna* [online]. [2009] [cit. 2012-05-19]. Dostupné z: http://www.nlk.cz/informacni-zdroje/online-zdroje/odkazy-a-popis-zdroju#ovid-biological-abstracts

O nás: Klub lékařských knihoven. In *Národní lékařská knihovna* [online]. Praha: Národní lékařská knihovna, 2012 [cit. 2012-03-29]. Dostupný z: http://www.nlk.cz/informace-o-nlk/spoluprace/klub-lekarskych-knihoven/o-nas

Online služby. ŠVEJDA, Jan. In *KTD* : *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. 2003- [cit. 2012-06-03]. Systém č. 000001868. Dostupná z WWW: <http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>.

PÁVEK, Vladimír. Knihovny a online služby. In *Knihovny současnosti 2002 : sborník z 10. konference, konané ve dnech 24.-26. září 2002 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven, 2002, s. 356-359. ISBN 80-01-03228-0

PTÁČKOVÁ, Lenka; VESELÁ, Jaroslava. Národní lékařská knihovna se představuje: Část 8. Automatizace knihovnických procesů a online báze v Národní lékařské knihovně. *Praktický lékař*. 2000, roč. 80, č. 8, s. 481 - 482. ISSN 0032-6739.

Sbírky muzea s ukázkami exponátů. Národní lékařská knihovna (Praha, Česko). *Národní lékařská knihovna* [online]. 2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://www.nlk.cz/zdravotnicke-muzeum/ukazky-exponatu

SÝKOROVÁ, Jaroslava. Elektronické informační zdroje v medicíně. *Klimakterická medicína*, 2009, roč. 14, č. 3, s. 25-31.

Uložení a dostupnost fondu. Národní lékařská knihovna (Praha, Česko). *Národní lékařská knihovna* [online]. 2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://www.nlk.cz/informace-o-nlk/fondy-a-sbirky/ulozeni-a-dostupnost-fondu

VESELÁ, Jaroslava. Profil knihovního fondu NLK. *Lékařská knihovna* [online]. 2007, č. 1, [cit. 2012-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.nlk.cz/publikace-nlk/lekarska-knihovna/2007/2007-c-1/zpravy>. ISSN 1804-2031

VLASÁKOVÁ, Blanka. Excerpta medica: příručka pro uživatele. Praha : ÚVTEI, 1984. 94 s.

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této bakalářské práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

V Praze, 20.7.2012

Vladimíra Solová

Jméno	**Katedra / Pracoviště**	**Datum**	**Podpis**